



Vlaams
Parlement

vergadering **C53**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 8 november 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de deelname van Toerisme Vlaanderen aan het staatsbezoek aan Japan – 298 (2016-2017)	3
VRAAG OM UITLEG van Steve Vandenberghe aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over het ontbreken van kustgemeenten op de shortlist inzake hefboomprojecten – 308 (2016-2017)	6
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact van de gewelddadige zomer in Mozambique op de projecten van de Vlaamse ontwikkelings-samenwerking – 178 (2016-2017)	10
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de uitbreiding van het Vlaamse diplomatieke netwerk in Rome – 295 (2016-2017)	13
VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het resterende budget voor noodhulp – 297 (2016-2017)	19
VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de handelsmissie naar Iran – 450 (2016-2017)	20
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de opvolging van de resolutie betreffende het bannen van massavernietigingswapens – 283 (2016-2017)	32
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aanpassingen aan het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) – 431 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de effecten van het CETA-akkoord (Comprehensive Economic and Trade Agreement) op het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringsverdrag (TTIP) – 441 (2016-2017)	36

VRAAG OM UITLEG van Johan Verstreken aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over de deelname van Toerisme Vlaanderen aan het staatsbezoek aan Japan – 298 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Minister, Toerisme Vlaanderen heeft onlangs deelgenomen aan het staatsbezoek aan Japan. De bedoeling was om toerisme hoog op de agenda te zetten als onderdeel van de globale herstelstrategie van de toeristische sector na de aanslagen in Zaventem en Brussel. Dat is in de Aziatische landen meer dan noodzakelijk. Uit die regio bleven de mensen het afgelopen jaar wel weg van 'destination Flanders en Belgium'. Toerisme Vlaanderen organiseerde samen met visit.brussels en Wallonie-Bruxelles Tourisme het toeristische seminarie 'Welcome to Belgium' waarop een tachtigtal high level Japanse touroperators en reisorganisaties te gast waren.

Japan is een belangrijke toeristische markt voor Toerisme Vlaanderen met nog heel veel groeipotentieel. Als je ziet dat in 2014 91 procent van de Japanse toeristen Vlaanderen bezocht voor de kunststeden – bron Toerisme Vlaanderen –, dan is het niet verwonderlijk dat Toerisme Vlaanderen tijdens het staatsbezoek het ambitieuze Vlaamse Meesters-project in de verf zette. Toerisme Vlaanderen introduceerde ook de nieuwste investeringen en toeristische producten in Vlaanderen en Brussel en zette Vlaanderen als culinaire bestemming op de kaart.

Minister, hoe evalueert Toerisme Vlaanderen haar deelname aan het staatsbezoek? Welk gevolg wordt gegeven aan de inspanningen tijdens het staatsbezoek om touroperators warm te maken voor Vlaanderen als toeristische bestemming? Welke inspanningen heeft Toerisme Vlaanderen na de aanslagen geleverd om de Vlaamse bestemming te promoten op de Japanse en Aziatische markt? In welke mate zal nog blijvend worden samengewerkt met de andere gewesten? Het is algemeen gekend dat Japanners graag Vlaanderen bezoeken in combinatie met Nederland. In welke mate wordt nog samengewerkt met de Nederlandse toeristische markt en eventueel andere toeristische markten om Japanse toeristen aan te trekken naar onze mooie en unieke bestemming?

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Het evaluatieverslag moet nog worden opgemaakt. Ik geef een antwoord op basis van nog niet-geofficialiseerde getuigenissen van de deelnemers.

We hebben ervoor gezorgd dat Toerisme Vlaanderen de delegatie heeft vergezeld. Nu nemen we de buitenlandse reizen altijd vanuit dat oogpunt onder de loep. Japan is een van de overzeese toeristische markten die belangrijk zijn voor Vlaanderen. We hebben er een grote impact gezien van de terreur, de aanslagen en de al dan niet vermeende terreurdreiging. We hebben er daarom heel specifiek voor gekozen om daarin mee te gaan. Niet alleen de administrateur-generaal is meegestuurd, maar bijvoorbeeld ook chef-kok Gert De Mangeleer.

Wat heeft dat opgeleverd? Op het seminarie 'Welcome to Belgium' heeft men meer dan 80 high level vertegenwoordigers van de reissector en de media ontmoet. Er is overleg geweest tussen de minister-president, de administrateur-generaal van Toerisme Vlaanderen, de heer Peter De Wilde, en de top van de luchtvaartmaatschappij All Nippon Airways (ANA) en van de grootste Japanse touroperator JTB World Vacations. Dat heeft waardevolle marktinzichten opgeleverd. Zo blijkt dat

het zakelijk toerisme uit Japan zich al grotendeels heeft hersteld. Het probleem zit wel nog steeds op de leisureflank. Daar voelen we nog steeds de gevolgen van de gebeurtenissen van 22 maart.

– Rik Daems treedt als voorzitter op.

Er is ook een rondetafelontmoeting geweest met de Japan Association of Travel Agents (JATA), de belangrijkste koepelorganisatie van alle touroperators. Deze ontmoeting bood de gelegenheid om een antwoord te geven op de bezorgdheden en vragen. De voornaamste bezorgdheden gaan over het aspect veiligheid. Concreet wordt de vraag gesteld of er voldoende maatregelen genomen worden om de veiligheid van de Japanse toeristen te garanderen. Ze ervaren ook een gebrek aan informatie via eigen lokale media over de situatie in ons land. Er is enkel het beeld van heel dicht bij de aanslagen. Daarna is er geen informatie meer gekomen via de media.

De tweede vraag gaat over extra ondersteuning en acties om tours naar onze bestemming te promoten. Er is op gewezen dat Japanse toeristen toch iets speciaals willen. Ze willen een bezoek aan een bijzondere locatie of een speciale tentoonstelling.

Ten slotte heeft sterrenchef Gert De Mangeleer verschillende travel trade gasten laten proeven van het lekkers dat we te bieden hebben. Naar aanleiding van de viering van 40 jaar Flanders Center Osaka heeft hij uitgebreid gekookt, onder andere in aanwezigheid van een van de bekendste Japanse culinaire opinie-makers, een 'culinary influencer'. Dat is ook niet onbelangrijk omdat 21 procent van de Japanners zich echt met culinair toerisme bezighoudt. Eten en drinken als motivatie om te reizen is ook bij Japanners heel sterk aanwezig.

Tijdens de ontmoetingen stonden natuurlijk twee thema's centraal, namelijk het project Vlaamse Meesters en de veiligheid van ons land als reisbestemming. Ons buitenlandkantoor heeft in elk geval nog follow-upmeetings gepland. Het blijft niet bij deze één touchdown. We houden contact en beleggen meetings, ook om de mogelijkheden van gezamenlijk promotie en tourprogramma's rond de Vlaamse meesters te onderzoeken. Er is zelfs uitdrukkelijk gevraagd naar een soort 'kapstok', een speciale tentoonstelling of een event en dat kunnen we hun natuurlijk bieden in de vorm van de Vlaamse meesters.

Ook het gesprek met JATA, de Japan Association of Travel Agents, krijgt nog een vervolg. Toerisme Vlaanderen zal JATA waarschijnlijk begin volgend jaar uitnodigen voor een bezoek aan Vlaanderen en is nu al bezig met de inhoudelijke planning daarvan. JATA bracht ook eerder, in januari van dit jaar, al een bezoek aan Brussel. Daarbij gaf Toerisme Vlaanderen toelichting bij de veiligheidsinspanningen die zijn geleverd en bij het ontwikkelen van verschillende acties om Vlaanderen en Brussel te promoten. Ik heb al uitgelegd dat we die verschillende acties hebben gestaakt. Na de gebeurtenissen van maart had het echt geen zin meer om voor de verre, overzeese markten grote inspanningen te doen. Door het negatief reisadvies van de Japanse overheid had het weinig zin om onze inspanningen op die markt te richten. Ik heb toen ook uitgelegd dat we verschillende fases hebben, de 'nurture'-fase, de 'information'-fase en de 'communication'-fase. Tot aan het staatsbezoek bevond de Japanse markt zich in de 'nurture'-fase. Dat betekent dat Toerisme Vlaanderen wel instond voor contacten met de reissector en die sector ook van objectieve informatie voorzag. Door de deelname aan het staatsbezoek kunnen we echter overgaan naar de communicatiefase, waarin we ons actiever op die markt richten. Dit was trouwens de eerste grote activiteit van de Japanse tradesector sinds de aanslagen waarbij de troeven van ons land als reisbestemming nadrukkelijk in de verf zijn gezet.

Samenwerking met de overige gewesten en met Nederland wordt ook afgewogen, afhankelijk van de gelegenheid, opportuniteit en markt. Een staatsbezoek is in dat

opzicht natuurlijk ook een gelegenheid voor de andere gewesten. Samenwerking is dus zeker niet uitgesloten. Op het ogenblik werken Toerisme Vlaanderen en Holland Marketing samen op de Japanse markt. In Tokyo hebben we trouwens een gezamenlijk kantoor. Daar wordt dus heel actief en nauw samengewerkt. Er wordt samen een actieplan opgesteld en er worden samen marketinginspanningen geleverd. Half november wordt er voor Japanse journalisten bijvoorbeeld een gezamenlijke perstrip naar Vlaanderen en Nederland georganiseerd. De concrete aanleiding is de tentoonstelling Collection of Museum Boijmans van Beuningen, Bruegel The Tower of Babel and Great 16th Century Masters. Op die manier krijgen Japanse journalisten de kans de plaatsen te bezoeken waar die meesterwerken zijn ontstaan.

Door toerisme op de agenda van een staatsbezoek te zetten hebben we de gelegenheid aangegrepen om ons land als reisbestemming opnieuw in de verf te zetten. Voor ons is het ook een aanleiding om van de 'nurture'-fase over te gaan naar de communicatiefase en hopelijk ook zo snel mogelijk de bladzijde te kunnen omdraaien en ons vlot opnieuw te kunnen richten op de zeer interessante Japanse toeristische markt.

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

Johan Verstreken (CD&V): Minister, het is inderdaad goed toerisme en cultuur te koppelen aan economische zendingen. Dat is altijd een win-winsituatie.

U zegt dat ons land als reisbestemming in Japan nog altijd moeilijk ligt. Vorig weekend heb ik in Vlaanderen mensen uit Japan ontmoet en ook mensen uit China die in Nederland verblijven en Brugge, Antwerpen en Gent wilden bezoeken. Ze zijn niet gekomen, omdat ze in Nederland een telefoontje uit China kregen met de boodschap 'Don't visit Belgium, it is too dangerous.' Ga er niet naartoe, vermijd kerstmarkten en kunststeden. Blijkbaar leeft dat in China en Japan dus nog altijd. Om dat om te buigen, misschien een werk van lange adem, moeten we toch nog wat inspanningen doen. Alle beetjes helpen.

Dat er rechtstreekse verbindingen zijn, is een goede zaak. Van de man van Toerisme Vlaanderen die hier achter in de zaal zit, vernam ik darnet dat de Japanse luchtvaartmaatschappij ANA rechtstreeks op Zaventem vliegt. Dat is een goede zaak, maar het is interessant te kijken naar nog meer, al dan niet dagelijkse vluchten vanuit Aziatische markten. In de krant las ik dat zelfs de mogelijkheid bestaat dat er vluchten komen op de luchthaven van Oostende, al dan niet in combinatie met vrachtvervoer voor de zeehaven van Zeebrugge. Dat zou voor onze kunststeden ook een goede zaak zijn. Ik hoop alleen dat er geen concurrentie ontstaat tussen Zaventem en Oostende. Het moet een en-enverhaal worden, we moeten samen sterk staan en aan één zeel trekken.

Als schepen van cultuur heb ik destijds ontdekt dat er ook elders verschillende tentoonstelling rond meesters van bij ons worden georganiseerd, maar dat er daarrond geen coördinatie bestond. In de commissie Cultuur heb ik dat ook al met minister Gatz besproken. Ik hoop dat er een goede afstemming is met Toerisme Vlaanderen. Ik denk bijvoorbeeld aan de tentoonstelling over Ensor die in Londen loopt. Japanners en Chinezen zijn zot van Ensor en we zouden perfect die tentoonstelling mee kunnen promoten in een Aziatisch land. Dan wordt één en één niet twee, maar drie.

Ik dank u in elk geval, minister, voor de blijvende aandacht.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Steve Vandenberghe aan Ben Weyts, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme en Dierenwelzijn, over het ontbreken van kustgemeenten op de shortlist inzake hefboomprojecten – 308 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp.a): Ik kom terug op de afwezigheid van de kustgemeenten op de shortlist van hefboomprojecten. De aanmeldingsperiode voor 2016 werd intussen afgesloten. In totaal werden er 67 dossiers ingediend, waarvan er 18 dossiers de kans krijgen om hun projectvoorstel te verfijnen.

Tijdens mijn betoog van 19 oktober in het kader van het debat over de vierseizoenenbestemmingen, zei ik al dat de kust erg stiefmoederlijk behandeld wordt – en ik druk het nog voorzichtig uit. Minister, op die bijeenkomst zei u het volgende: "Ik betreur dat er niet meer projecten zijn ingediend, collega Vandenberghe. De basisvoorwaarde voor het selecteren van projecten is de indiening ervan. Als er maar één project, namelijk Oostende 2015 Ensor, wordt ingediend en er wordt één project geselecteerd, is dat een succesratio van 100 procent. Dat is op zich zeer veel, maar ik had natuurlijk graag gehad dat er meer zouden worden ingediend. In het Kustactieplan worden wel tien mogelijke investeringsprojecten nominatief vermeld, maar uiteindelijk is er maar één ingediend." Dat zei u op 19 oktober. Toen was de informatie nog niet beschikbaar, maar intussen is de lijst wel vrijgegeven.

Ik heb wat opzoekwerk gedaan. In 2016 werd niet één maar werden er drie kustprojecten ingediend, waarvan er twee vermeld staan in het Kustactieplan. Geen van die drie staat op de shortlist van hefboomprojecten. In 2015 waren er een tiental projecten uit West-Vlaanderen, waarvan er vijf van de kust kwamen. Toen werd één daarvan in aanmerking genomen. De drie die nu ingediend zijn, kent u wellicht: het betreft Middelkerke, Blankenberge en Zeebrugge. Ik heb twee van die dossiers bij me. Ik heb me daarin verdiept en ik vind dat die dossiers degelijk zijn opgemaakt.

Ik moet jammer genoeg vaststellen dat er dit jaar geen enkele kustgemeente op de shortlist staat. Wat me het meest stoort, is dat u zegt dat er voldoende dossiers moeten worden ingediend opdat er enkele in aanmerking zouden kunnen komen. Nu zijn er drie ingediend. Ik mis ook de nodige transparantie over de vraag waarom een project al dan niet wordt goedgekeurd.

Minister, hoe verklaart u de afwezigheid van projecten uit de kustgemeenten op de shortlist?

Welke inspanningen zult u leveren om de kustgemeenten extra te ondersteunen?

Kunt u een overzicht geven van de opdrachten en de resultaten van de intendant tot op heden? U beloofde immers om in het kader van de Vlaamse Meesters een intendant aan te duiden en de opdracht te geven om proactief te zoeken naar vernieuwende, ambitieuze projecten in heel Vlaanderen, want er is nog wel wat ruimte, zowel budgettair als inzake innovatie.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: U ondervroeg me in het verleden reeds verschillende malen over de oproep rond hefboomprojecten, maar ik moet u ook steeds hetzelfde antwoord verschaffen. Dat komt er in wezen op neer dat we een beleid voeren op basis van een kwaliteitsbeoordeling van de ingediende projecten. Uw

citaat wil ik correct duiden. Dat lijstje gaat over mogelijke projecten van het Kustactieplan 2015-2020 voor de weersonafhankelijke bestemmingen.

Tijdens de laatste commissievergadering heb ik u nogmaals bevestigd dat de procedure, criteria en beoordeling voor alle projectindieners dezelfde zijn. Als u het daar niet mee eens bent, moet u dat zeggen, in plaats van te insinueren dat de kustprojecten, omdat het kustprojecten zijn, stiefmoederlijk behandeld worden. Dat zei u letterlijk. Quod non. Er kan wat mij betreft geen sprake zijn van particularisme.

Aan de kust heeft zelfs een inspiratiesessie plaatsgevonden waarop iedereen met een ambitieus idee welkom was. Het was ook toegelaten om gezamenlijk, intergemeentelijk of via pps, een projectvoorstel in te dienen. Geen enkele organisatie of gemeente werd uitgesloten. Het is inderdaad zo dat ik geen projecten kan subsidiëren die niet ingediend werden. Er werden nu wel een aantal projectvoorstellen ingediend door kustgemeenten. Als ik er dan de verslagen van de onafhankelijke expertenjury op nalees, kan ik alleen maar besluiten dat ze niet beantwoorden aan de vooropgestelde criteria. En dan spreek ik nog niet over criteria als een kostprijs van 1 miljoen euro of een potentieel van 100.000 bezoekers.

Ik geef een aantal voorbeelden. Projecten die eerder als stadsontwikkelingsprojecten kunnen worden gecatalogeerd, die op geen enkele manier aansluiting vinden bij de beleidsthema's, noch bij het internationaal merkbeleid of eerder om een commerciële inrichting of sportinrichting gaan dan over toeristische ontsluiting, behoren niet tot de hefboomprojecten met internationale aantrekkingskracht die ik in gedachte had bij de opmaak van deze oproep. Het zijn ook niet alleen kunststeden die op de lijst staan. Tien van de achttien projecten op de shortlist 2016 bevinden zich niet in een kunststad of in Brussel. U doet aan sfeerschepping door te zeggen dat een bepaalde geografische regio stiefmoederlijk behandeld wordt. Dat zijn uw eigen woorden. U maakt dus echt een intentieproces.

Als u zegt dat de kust stiefmoederlijk wordt behandeld, dan zegt u impliciet dat mijn diensten intentioneel projecten anders beoordelen op basis van de geografische herkomst. Dat is wat u zegt, maar dan moet u daar sterker voor uitkomen. Tien van de achttien projecten bevinden zich niet in een kunststad of in Brussel. Het betreft ook niet enkel steden en gemeenten. Er zijn ook projectvoorstellen van provincies, van provinciale toeristische organisaties. Er werd ook gekozen voor regionale landschappen.

Ik herhaal dat het aanbod om projecten te ondersteunen bestemd is voor heel Vlaanderen. Lokale en bovenlokale toeristische organisaties en partners aan de kust kunnen daarop ingaan. Er is één programma voor de hele toeristische sector, zonder geografisch onderscheid. Iedereen kan deelnemen, binnen één van die drie subsidielijnen. Wij leggen dat niet op een weegschaaltje. Dat zou zuiver particularisme en zo'n beleid verdient geen aanmoediging.

Dat betekent niet dat er aan de kust niets gebeurt. U hebt daarover recent een schriftelijke vraag gesteld en u zult binnenkort het antwoord daarop krijgen. Ik kan u wel al zeggen dat alle acties in het kader van de buitenlandmarketing met betrekking tot de kustbestemmingen werden uitgevoerd. We hebben zelfs nog meer gedaan dan dat. We hebben ook acties ondernomen die niet voorzien waren. We hebben daar dus een tandje bijgestoken. We blijven dus wel degelijk inspanningen leveren voor onze fantastische kust, die, gelukkig maar, enkele goede periodes achter de rug heeft.

U legt een link tussen de hefboomprojecten aan de kust en de aanstelling van de strategisch directeur. U hebt het over een intendant, maar ik heb het een strategisch directeur genoemd. Ik had dat niet zo begrepen. Samen met Toerisme Vlaanderen en de voltallige stuurgroep, die we Atelier Vlaamse Meesters

hebben genoemd, werkt hij aan het opstellen van een overkoepelende en verbindende verhaallijn, die wordt vertaald in toeristische thematische routes waarin de diverse projecten alsook het volledige evenementiële programma worden opgenomen.

We wensen met het Atelier Vlaamse Meesters heel wat vernieuwende projecten en zogenaamde cross-overs in het programma op te nemen. Het is de intentie dat het finale programma een breed en actueel programma zal omvatten waarmee we vooral een internationaal publiek kunnen aanspreken en aantrekken, en waarbij we ons niet enkel beperken tot de kunststeden maar ook, waar de opportuniteiten zich voordoen, Vlaanderenbreed kunnen appeleren.

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp.a): Dat u bepaalde zaken of insinuaties in mijn mond legt, is uw zaak. Ik heb bepaalde zaken niet gezegd zoals u ze nu verwoordt. Maar dat doet er niet toe.

Ik vind ook dat u nu een beetje geïrriteerd reageert. Maar, minister, u hebt mij drie weken geleden gezegd – ofwel heb ik niet goed geluisterd, en dan kijk ik naar mijn collega's – dat de kustgemeenten geen dossiers hebben ingediend, of dat ze maar meer inspanningen hadden moeten doen. Ze hebben er wél ingediend. Dat is een heel belangrijke zaak. Er zijn drie projecten van de kust ingediend. Misschien wist u dat op dat moment niet.

Ik vind het belangrijk dat er in de commissie transparantie is. Daarmee zouden we veel oeverloze discussies uit de weg kunnen gaan. We moeten eens een echt goed overzicht krijgen van de ingediende projecten, waarom bepaalde projecten wel en andere niet worden gekozen. Die transparantie is heel belangrijk. Ik trek de commissie niet in twijfel. Ik blijf het eigenaardig vinden dat de drie ingediende projecten om de een of andere reden niet voldoen om te worden gekozen. Wees daar dan eens transparant over, zodat we weten op basis waarvan iets wel of niet wordt gekozen. Als volksvertegenwoordigers hebben wij daar recht op.

Ik wil die andere, toegekende projecten niet in twijfel trekken. Maar leg eens uit of Leopoldsburg en Dilbeek de gestelde criteria van 100.000 bezoekers en 30.000 buitenlandse bezoekers halen. Het is allemaal wat mistig. Wij moeten daar een goed overzicht van hebben.

Minister, ik blijf op dezelfde nagel kloppen: bekijk het desnoods opnieuw, en zorg ervoor dat ook de kust voldoende aan bod komt. Als dat vandaag onvoldoende lukt, bekijk dan ook de oorzaken daarvan.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Ik wil nog eens benadrukken dat we hier spreken over hefboomprojecten. In het begin van deze legislatuur hebben we zeer duidelijk gedefinieerd wat we daarmee bedoelen. We moeten proberen ervoor te zorgen dat we een echte hefboom creëren voor een hele regio. Dat was een goede keuze. Toerisme Vlaanderen moet proberen – en dat lijkt mij ook logisch – om nog meer en vooral buitenlandse toeristen naar Vlaanderen te halen. We hebben dat gedaan. Dit is niet de gemakkelijkste weg, maar wel de weg die op termijn het meest zal renderen.

In een vorige legislatuur ging er ongeveer 65 miljoen euro naar die toeristische projecten. Vandaag zitten we al op 75 miljoen euro. Maar we kiezen ervoor om minder projecten te steunen. We willen niet aan iedereen een klein beetje geld geven om een klein beetje te doen. We willen minder projecten beter en met meer middelen ondersteunen omdat ze nu net die grote hefboom creëren. Daar

bestaat nog wat verwarring over. Mijnheer Vandenberghe, u had misschien veel projecten een klein beetje gegeven. Maar die keuze hebben we niet gemaakt. We moeten nu die discussie achter ons laten.

De drie projecten voor de kust zijn gekend: het casino van Middelkerke, King Beach en Zeebrugge. Het gaat er niet om of die voor 100.000 bezoekers zorgen. Ik weet niet of we nu de onafhankelijke jury ter discussie moeten stellen. Daarin zitten meerdere mensen die onafhankelijk oordelen.

Het juryrapport is wel gekend. U vraagt naar transparantie, maar die is er volgens mij. Het zijn eigenlijk stadsontwikkelingsprojecten. Daarvan mag je geen toeristisch hefboomproject maken. Bij de site van Zeebrugge zijn commerciële zaken gemoeid. Ik denk niet dat Vlaanderen dat soort dingen moet subsidiëren.

Toerisme Vlaanderen heeft inspanningen gedaan. Aan de kust hebben ze in het begin informatie gegeven over die trajecten en de mogelijke begeleiding ernaar toe. De indiening van de projecten komt vanuit de gemeenten. Ik stel vast dat de gemeenten, mits hier en daar een ondersteuning, het project hebben ingediend. Als we spreken over hefboomprojecten, dan moeten we kijken naar een regio. Het was dan beter geweest om intergemeentelijk te denken en erover na te denken hoe regionaal aan heel de kust de hefboom kon worden gecreëerd in plaats van in drie gemeenten een dossier in te dienen.

Er zijn achttien projecten geselecteerd in een eerste fase. De manier van werken is eerst het indienen van een plan of een idee. Dat wordt dan beoordeeld. De achttien die nu zijn geselecteerd, worden intensief begeleid naar de volgende fase van het businessplan. Het is pas na die volgende fase dat er effectief subsidies zullen worden uitgekeerd. Momenteel is nog maar de helft van het traject afgelegd. Voor die achttien projecten zal bij de beoordeling van het businessplan worden nagegaan of de vele extra toeristen haalbaar zijn of niet.

We moeten aan de kust op drie niveaus denken. Wat hebben we al aan de kust dat een hefboom kan creëren? Ik denk aan Raverszijde en NAVIGO. Dat hebben we, maar moeten we misschien optillen tot hefbomen waar we internationaal toeristen mee kunnen aantrekken. We moeten ook nagaan of er nog projecten zijn die regionaal een impact hebben. Westtoer speelt daar een rol in en doet dat ook goed. Lokale besturen hebben een eigen lokale verantwoordelijkheid om de toeristen die er zijn, langer te houden. Er moeten op de drie niveaus duidelijkere afspraken worden gemaakt over waarmee naar het Vlaams niveau wordt gegaan om de toeristische hefbomen te krijgen. Het marketingverhaal is daar uiteraard aan gekoppeld. We mogen de zaken echter niet omdraaien.

De voorzitter: Minister Weyts heeft het woord.

Minister Ben Weyts: Mijnheer Vandenberghe, enige lectuur van het Reglement van het parlement zal u diets maken dat het een parlementslid vrijstaat om via de parlamentsvoorzitter te vragen om bepaalde documenten in te zien. Ik veronderstel dat dezelfde procedure geldt voor juryverslagen. U bent van harte welkom en u zult een koffietje krijgen. Misschien had u beter eerder die procedure gevolgd vooraleer gratuite beschuldigingen te uiten over het stiefmoederlijk behandelen van projecten die worden ingediend vanuit een bepaalde regio. *(Opmerkingen van Steve Vandenberghe)*

U hebt gezegd dat projecten ingediend vanuit de kust stiefmoederlijk worden behandeld. Daarmee maakt u een intentieproces en zegt u dat men doelbewust een andere beoordeling hanteert naargelang de geografische herkomst. Dat is een gratuite beschuldiging. U diende zich misschien eerst te vergewissen op basis van de mogelijkheden die u hebt als parlementslid. U kunt de procedures gebruiken en u had dat misschien eerder moeten doen vooraleer die beschuldigingen te uiten.

De voorzitter: De heer Vandenberghe heeft het woord.

Steve Vandenberghe (sp·a): U hebt op 19 oktober gezegd dat er geen dossiers waren ingediend. Ik stel vast dat er drie waren ingediend. Wat betreft dossierkennis, geldt dat misschien wederzijds.

Minister Ben Weyts: Ik heb daarop al geantwoord, maar u hebt niet geluisterd. Dat ging over een lijstje met betrekking tot de weersonafhankelijke dossiers die werden ingediend in het kader van kusttoerisme.

Steve Vandenberghe (sp·a): Mijn vraag over de hefboomprojecten op 19 oktober was heel duidelijk.

Mevrouw Coudyser, het dossier van Middelkerke gaat niet over het casino. Het project gaat onder de noemer 'Surf, Spa en Stay: watersport, wellness en toeristisch verblijf in een unieke, natuurlijke setting ter hoogte van de duinen en het strand van Lombardsijde in de gemeente Middelkerke'.

U zegt ook dat een kustproject geen hefboom is voor Vlaanderen. Dat is iets dat ik voor uw rekening laat.

Minister, ik stel vast dat er acht of negen kustprojecten waren ingediend en dat er maar een is geselecteerd. Stuur dat bij zodat de kustgemeenten wel aan bod komen. Ik heb ook op geen enkel moment gezegd dat de jury niet op een correcte manier heeft gewerkt. Dat zijn woorden die u mij in de mond legt zonder dat ik ze ooit heb gezegd.

Minister Ben Weyts: Dat van die stiefmoederlijke behandeling neemt u terug?

Steve Vandenberghe (sp·a): Dat zijn de objectieve gegevens.

Minister Ben Weyts: Neen, dat is geen objectief gegeven. Een stiefmoederlijke behandeling is een intentieproces.

Steve Vandenberghe (sp·a): Ik stel vast dat een van de negen projecten die zijn ingediend, is geselecteerd. Dat is objectief.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de impact van de gewelddadige zomer in Mozambique op de projecten van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking – 178 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp·a): Minister-president, afgelopen zomer werd Mozambique, een van de partnerlanden van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking, opnieuw opgeschrikt door gewelddadige aanvallen van gewapende groepen op politiekantoren en ziekenhuizen. Human Rights Watch rapporteert onder andere dat ze lokale medicijnvoorraden van ziekenhuizen plunderen. Vooral medicijnen bestemd voor hiv-patiënten zijn er na de aanvallen nog nauwelijks.

De aanvallen van deze zomer vonden plaats in de provincie Zambezia. Human Rights Watch bericht echter ook over aanvallen in andere provincies, zoals Manica, Sofala en Tete. In die laatste provincie is de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking aanwezig en actief. De focus ligt er net op gezondheidszorg.

In mei werd de kwestie door de heer Hendrickx al aangekaart. U zei toen dat de veiligheid van het personeel streng wordt opgevolgd. Geen enkele organisatie had aangegeven op dat moment de activiteiten te willen stopzetten.

Minister-president, hoe is de huidige situatie in de provincie Tete? Kan de veiligheid van het personeel nog steeds gegarandeerd worden? Zijn er aanwijzingen dat bepaalde organisaties de activiteiten al dan niet tijdelijk willen stopzetten? Zijn er gevolgen voor de projecten die Vlaanderen financiert door de gewelddadige aanvallen van de afgelopen zomer?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dames en heren, ik ga ervan uit dat u de context kent en vertrouwd bent met de oorzaken van het conflict en de politiek-militaire situatie. Ik heb tweemaal geantwoord op vragen om uitleg van de heer Hendrickx. Ik zal me beperken tot een overzicht van de meest recente feiten.

In de week van 8 augustus hernam de politieke dialoog tussen FRELIMO en RENAMO, dit nadat de gesprekken eind juli door de internationale bemiddelaars waren opgeschort. Op woensdag 17 augustus werd een verklaring verspreid waarin werd gesteld dat de delegaties een akkoord hadden bereikt met betrekking tot decentralisatie. Daarbij zou de grondwet worden aangepast en vervolgens aan het parlement worden voorgelegd. In een verklaring was afgesproken dat wettelijke mechanismen gevonden moeten worden om zo snel mogelijk gouverneurs van RENAMO aan te duiden in de zes provincies.

Op 18 augustus besprak de Joint Commission een tijdelijke wapenstilstand, die nodig was vooraleer de internationale bemiddelaars Afonso Dhlakama kunnen ontmoeten. Die laatste leeft ondergedoken in de buurt van Gorongosa. De oppositieleider verklaarde echter dat hij een gedemilitariseerde corridor enkel kon goedkeuren als de regering haar troepen zou terugtrekken uit het gebied waar hij zijn basis heeft, wat door de regering werd afgewezen.

Op 24 augustus legden de internationale bemiddelaars hun voorstel voor wapenstilstand voor. Vervolgens schortten ze de gesprekken op tot 12 september.

De minister van Defensie verklaarde ondertussen dat er tussen 8 juli en 18 augustus zeventien aanvallen van RENAMO in vijf provincies hebben plaatsgevonden. Dhlakama stelde in antwoord daarop dat de toename van meer verspreide aanvallen tot doel had om het regeringsleger ertoe te dwingen de troepen te verspreiden en de concentratie ervan in Gorongosa te verminderen.

Na twee weken, volgend op de opschorting tot 12 september, is de internationale bemiddeling hervat. Op dit moment is er nog echter geen uitzicht op een staakt-het-vuren, noch op een ontmoeting tussen Nyusi en RENAMO-leider Dhlakama. De gesprekken lijken vast te zitten over de kwestie van het overhevelen van een aantal bevoegdheden naar de provincies, het integreren van de RENAMO-strijders in het geregeld leger, en de hervorming van de benoeming van de gouverneurs op basis van de provinciale verkiezingsresultaten.

Op zaterdag 8 oktober werd Jeremias Pondeca doodgeschoten in Maputo. Hij was een oud-parlementslid voor RENAMO en lid van de staatsraad die de president moet adviseren over staatskwesties. Bovendien was hij een onderhandelaar voor RENAMO bij de vredesgesprekken die aan de gang zijn in Mozambique. Hij zat de werkgroep voor die de kwestie van decentralisatie bespreekt. De moordaanslag wierp een donkere schaduw over de vredesonderhandelingen die weer zouden zijn gestart op 10 oktober, maar door dit zware incident werden uitgesteld. De Europese Unie en de Amerikaanse ambassade in Mozambique hebben de moord scherp veroordeeld en roepen beide partijen op om zich te onthouden van eender

welke actie die het uitzicht op een duurzame vredesoplossing in Mozambique verhindert.

President Filipe Nyusi woonde de begrafenis bij van Pondeca. De toon van de president leek te zijn gemilderd naar aanleiding van deze moord. Observators stellen vast dat beide partijen vastbesloten zijn om het vredesproces niet in het gedrang te brengen. RENAMO heeft expliciet verkondigd aan de onderhandelings-tafel te zullen blijven zitten, ondanks deze politieke moord.

Op 18 oktober zijn de vredesgesprekken hervat. Waarnemers stellen een langzame, maar positieve evolutie vast in de richting van een vredesakkoord. Ik vat het verloop van de onderhandelingen van de afgelopen maanden samen. Twee van de vier agendapunten van de onderhandelaars zijn behandeld: decentralisatie en het bestuur van de zes provincies en de stopzetting van de vijandelijkheden. Voorlopig is er nog geen uitzicht op een regeling voor ontwapening van RENAMO en de integratie van de RENAMO-strijdkrachten in het leger.

We moeten de vredesevolutie afwachten. Laat ons, ondanks alles, hoopvol zijn. Ondanks alle conflicten, alle zware problemen en de moordaanslag worden de onderhandelingen voortgezet. De internationale gemeenschap ondersteunt dit proces. Laat ons hopen dat het gezond verstand en de wil voor vrede het haalt.

U peilt naar de situatie in de provincie Tete. RENAMO wil voornamelijk het bestuur in handen krijgen in zes provincies van Centraal- en Noord-Mozambique. Tete is een van die provincies. De situatie tijdens de afgelopen maanden kan er omschreven worden als een status quo. Er zijn geen uitzonderlijke escalaties van geweld, maar de incidenten zijn evenmin drastisch afgenomen. Tete ondervindt voornamelijk problemen op de verbindingswegen waar geregeld aanvallen plaatsvinden op konvooiën, maar in de rest van de provincie zijn er geen rebellenacties.

Moordaanslagen lijken vooral ook geconcentreerd op politieke figuren. Zo werd Armindo Nkutche, gemeenteraadslid in Moatize en provincieraadslid in Tete voor RENAMO, op 22 september doodgeschoten op straat.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Dank voor uw uitvoerig antwoord, minister. Een hele historiek geven is inderdaad niet nodig, omdat het onderwerp al een paar keer in deze commissie aan bod is gekomen.

Voor ons is het nuttig nu de stand van zaken te krijgen. Het is natuurlijk spijtig dat er momenteel geen uitzicht is op een staakt-het-vuren, maar het vredesproces loopt en we moeten het alle kansen geven. U zegt dat er in de provincie waar de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking actief is geen wijzigingen zijn en dat de veiligheid van de mensen daar nog steeds kan worden gegarandeerd. Het is belangrijk dat Vlaanderen zich in Mozambique nog altijd kan concentreren op een zeer belangrijke sector, de gezondheidszorg, ondanks de voorbije gewelddadige zomer.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Ik dank collega Soens dat ze opnieuw de aandacht heeft gevestigd op de situatie in Mozambique. Naar aanleiding van haar vraag heb ik nog even de strategienota Zuidelijk Afrika van de minister-president ter hand genomen, en dat leverde volgende bijkomende vraag op. Is er door de nieuwe feiten een evolutie merkbaar in de internationale donorgemeenschap? Donoren houden immers de vinger aan de pols en komen geregeld samen om de situatie te bespreken. Opmerkelijk is trouwens hoe ook onze algemeen afgevaardigde van de Vlaamse Regering de zaken goed opvolgt. In verband met de schulden crisis was er sprake van 14 miljard US dollar, waarvan 8 miljard buitenlandse schuld. Zijn er op

dat punt bepaalde nieuwe elementen? Ik neem aan dat u daarop nu niet meteen een antwoord kunt geven, minister, en als u wilt, stel ik daarover een schriftelijke vraag.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik denk dat u deze vraag inderdaad het best schriftelijk stelt, mijnheer Hendrickx, dan kan ik u een gedetailleerd antwoord geven. Ik heb hiervoor niet zo meteen het nodige materiaal bij me.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de uitbreiding van het Vlaamse diplomatieke netwerk in Rome – 295 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister-president, eindelijk is het zover. In 2019 opent Vlaanderen een nieuwe diplomatieke vertegenwoordiging, namelijk in Rome. Op basis van een SWOT-analyse (strenghts, weaknesses, opportunities and threats) is beslist dat de twaalfde Algemene Afvaardiging in de Italiaanse hoofdstad komt. Een van de argumenten daarvoor is dat Italië een grote EU-lidstaat is die nog geen Vlaamse politieke vertegenwoordiging heeft. Vlaanderen is in Italië wel al aanwezig, meer bepaald met kantoren van FIT en Toerisme Vlaanderen in Milaan en Rome.

De uitbreiding met een extra diplomatieke post staat in de beleidsnota Buitenlands Beleid 2014-2019. Ik herinner me dat het geen evidente beslissing was. Er is wel wat discussie aan voorafgegaan en er zijn tegenstanders, mensen die vinden dat het allemaal niet zoveel oplevert. Het zal u duidelijk zijn dat ik niet tot die groep behoor. Integendeel, ik vind dat Vlaanderen wel in het buitenland aanwezig moet zijn, niet alleen via Toerisme Vlaanderen om toeristen naar Vlaanderen te lokken, niet alleen via FIT om mee te helpen aan het sluiten van contracten voor Vlaamse ondernemingen, maar ook met een politieke vertegenwoordiging, de Algemeen Afgevaardigde, die we al op verschillende plaatsen hebben.

Om te beslissen waar die nieuwe vertegenwoordiging zou komen, werd een SWOT-analyse gemaakt voor elk van de concrete mogelijkheden. Het ging blijkbaar over de Scandinavische landen, Westelijke Balkan, BRIC- of MINT-landen.

In uw speech op de diplomatieke dagen van 18 januari van dit jaar verduidelijkte u dat zes landen op de shortlist stonden: Italië, Scandinavië, Turkije, India, Brazilië en China. Persoonlijk vind ik het zinvol dat we ons in dit stadium van de Vlaamse staatsvorming en het Vlaamse diplomatieke netwerk vooral op de Europese Unie concentreren. Opnieuw persoonlijk vind ik dat het rendement van de posten van Vlaanderen in de Europese Unie groter is dan het rendement van de posten elders. Daarmee wil ik niet zeggen dat de mensen elders geen verdienstelijk werk leveren. Dit punt sluit ook een beetje aan bij de conceptnota Europese Unie, die later op onze agenda staat en waarin we samengevat zeggen dat als Vlaanderen wil wegen op de rest van de wereld, we dat via de Europese Unie moeten doen. De consequentie is dat we niet alleen in Brussel bij de Europese instellingen aanwezig zijn met een Vlaamse Afgevaardigde, maar ook in de relevante plaatsen in het buitenland waar het beleid van de Europese Unie gestalte krijgt, in de grote lidstaten, maar ook in bepaalde kleine lidstaten.

Moet dat Italië zijn of Scandinavië? Ik meen te weten dat beide een tijdje met elkaar in de balans lagen en dat er ook heel veel voor Scandinavië te zeggen valt. Daar liggen immers een hele reeks landen 'op de maat van Vlaanderen', landen met een maatschappelijk model dat dicht bij het onze staat, landen die op verschillende terreinen op een of andere manier een inspirerend voorbeeld voor Vlaanderen blijken te zijn. Er is dus heel veel te zeggen voor een versterkte Vlaamse politieke aanwezigheid in Scandinavië.

Dat brengt me tot volgende vragen, minister-president. Kunt u de belangrijkste bevindingen van de SWOT-analyse op een rijtje zetten? Welke argumenten pleitten er voor Rome als nieuwe standplaats? Wat is de beslissende factor geweest? Het is daar goed toeven en het weer is er beter dan in Helsinki, maar ik neem aan dat dat niet de meest doorslaggevende argumenten waren.

Dan meer praktische vragen. Hoe zit het met locatie, personeelsbezetting, timing? Welke volgende stappen mogen we verwachten? Op welke manier zal de nieuwe post in Rome zich verhouden tot de bestaande Vlaamse kantoren van Flanders Investment & Trade (FIT) en Toerisme Vlaanderen? Zijn er reeds afspraken rond een gecoördineerde en gestroomlijnde samenwerking op het terrein? Hoe zal de aansturing concreet verlopen?

Een van de doelstellingen van het volwaardig ministerie van Vlaams Buitenlands Beleid is natuurlijk dat de verschillende vertegenwoordigingen van Vlaanderen in het buitenland elk hun eigen doelstellingen, opdrachten en eigenheid hebben, maar een minimum aan samenwerking, convergentie en uitwisseling is natuurlijk absoluut noodzakelijk. Zijn er specifiek voor Italië en Rome al plannen in die richting?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het Departement internationaal Vlaanderen heeft in twee fases een analyse uitgevoerd. Het tweede meer diepgaande onderzoek sloeg op een zestal overblijvende hoofdsteden. Die tweede analyse bestond uit zowel een bevraging binnen de Vlaamse overheid als van externe stakeholders. Daarnaast werd in dialoog gegaan met andere regionale overheden – Québec, de Waalse en Brusselse overheid – om te peilen naar hun ervaringen in de betrokken landen. Het is van belang om te weten hoe de ontvangende landen staan tegenover de erkenning van de vertegenwoordiging van de deelstaten als volwaardige diplomatieke gesprekspartners. Ten slotte hebben onze eigen Vlaamse Algemeen Afgevaardigden een inbreng geleverd op basis van hun dagelijkse praktijkervaring.

Na deze analyse bleek een terughoudendheid voor het ontplooiën van een diplomatieke post in een verafgelegen land en ook in zeer grote landen, zoals China, India of Brazilië.

Ten eerste kwam het daar vooral neer op economische samenwerking, terwijl ervan wordt uitgegaan dat de handelsverdragrechtelijke rol bij de Europese Unie ligt en het puur economische, export en het aantrekken van investeringen, natuurlijk een taak is van FIT.

In landen als India, China en Brazilië zijn er dan weer logistieke problemen door de uitgestrektheid van die landen. Dit alles in relatie tot de budgettaire context creëerde problemen. Het is ook absoluut niet duidelijk of men in die landen bereid is onze Algemeen Afgevaardigden te erkennen als diplomatieke gesprekspartners.

De conclusie was uiteindelijk dat binnen de Europese Unie meer het principe 'in foro interno, in foro externo' kan worden beleefd en in de praktijk gebracht.

Uit de analyse kwam niet onmiddellijk één land naar voren. Scandinavië kwam in beeld, maar daar is er niet één grote metropool en om efficiënt te zijn hadden we

zowel in Stockholm als in Kopenhagen een post moeten hebben. De culturele factor was daar ook minder prominent aanwezig dan in Italië. We hebben met Rome al allerlei relaties, culturele en andere banden. Ik kom daarop straks nog terug.

Ik kom dan bij uw tweede vraag, mijnheer Van Overmeire. De politieke ontwikkelingen op het Europese continent en de Europese besluitvorming wegen zeer zwaar door in ons eigen Vlaams buitenlands beleid en vereisen een nauwe samenwerking en vaak ook dialoog tussen lidstaten en deelstaten in de Europese Unie. In de commissie Algemeen Beleid heb ik zopas nog een vraag beantwoord over de afschrijving van de investeringen. Dat zijn thema's waarover wij permanent in dialoog zijn met andere lidstaten.

Het is ook een constante, ook van de vorige Vlaamse Regering, om te gaan voor een uitgebreid diplomatiek netwerk in de Europese Unie. Italië was het enige grote EU-land waar nog geen Algemeen Afgevaardigde van de Vlaamse Regering was gevestigd. Als de brexit een feit zal zijn, kunnen we verwachten dat het gewicht van Italië, als derde grootste land van de Europese Unie na Frankrijk en Duitsland, nog zal toenemen. Het land is ook lid van de G7 en bij uitbreiding uiteraard van de G20.

Er zijn heel veel kansen op culturele samenwerking, zeker voor de hedendaagse kunst, met de Biënnale van Venetië en de Architectuurbiënnale van Milaan. Er is een gedeeld cultureel erfgoed door wederzijdse interesse door de eeuwen heen. Er is een band op het vlak van de oude kunst. Een Vlaamse diplomaat kan een brug slaan tussen Vlaanderen en het Italiaanse kunstlandschap, dat versnipperd en eigenlijk niet collectief georganiseerd is. Daarom hebben we er belang bij iemand ter plaatse te hebben om aanspreekpunten te vinden.

Er zijn acht leerstoelen en zestien docentschappen Nederlands in Italië. Dat geeft het Nederlands toch een belangrijke positie, waarvoor ondersteuning vanuit diplomatieke hoek belangrijk is.

Onze Vlaamse kennisinstellingen zijn vragende partij voor een meer intensieve samenwerking op het vlak van onderzoek en ontwikkeling. Er zijn opvallend weinig actieve formele samenwerkingsverbanden met Italië. Het zal dus een uitdaging worden om de relaties en kennisuitwisseling te beïnvloeden.

Op lokaal en regionaal niveau is er al meer samenwerking en uitwisseling. Italië is sterk gedecentraliseerd en kent zelf enkele sterke autonome regio's. De sterke regio's, zoals Lombardije, hechten veel belang aan het subsidiariteitsprincipe en zijn natuurlijke partners voor Vlaanderen. Er bestaat een lange traditie van stedenverbanden tussen Vlaamse en Italiaanse steden en gemeenten.

Vlaanderen is natuurlijk al aanwezig in Italië. Italië was de belangrijkste economische partner van de shortlist, met Milaan als een zeer belangrijke en populaire zakenbestemming voor Vlaamse kmo's. Er is een sterke expertise op het vlak van design en mode. Dat zijn clusters die voor ons zeer belangrijk zijn.

Op toeristisch vlak is Italië een focusmarkt voor Toerisme Vlaanderen. Flanders Investment & Trade en Toerisme Vlaanderen zijn daar actief. Aan dit team een Vlaamse diplomaat toevoegen, is een logische stap met het oog op een breder bilateraal beleid naar Italië waarbij de Algemene Afvaardiging van de Vlaamse Regering (AAVR) op zoek kan gaan naar synergieën en verbindingen met bevoegden binnen Vlaanderen.

Er zijn opvallend veel mogelijkheden om de samenwerking met multilaterale organisaties te versterken. Italië huisvest een hele reeks Europese en VN-instellingen, zoals European Training Foundation, Joint Research Centre, European Food Safety Authority, Food and Agriculture Organisation, International Fund for Agricultural Development, enzovoort.

In het bijzonder vinden het World Food Programme en de Food and Agriculture Organisation van de VN al aansluiting bij het multilateraal beleid van Vlaanderen. Beide organisaties zijn gevestigd in Rome. Met het nieuwe onderzoeksbudget voegen we op jaarbasis bijna 200 miljoen euro toe. We willen Flanders Food Valley creëren, met een cluster inzake voeding. Ik hoop dat die tot stand komt in 2017. Het is dus ook belangrijk dat we banden kunnen leggen met die internationale organisaties die in Italië gevestigd zijn.

Uiteraard is er in Rome ook Vaticaanstad, een belangrijk aanknopingspunt voor onze activiteiten daar.

De opening is gepland voor begin 2019. Ondertussen heb ik aan mijn diensten gevraagd om alle praktische zaken voor te bereiden en uit te kijken naar een geschikte locatie. Dat doe je natuurlijk niet in een-twee-drie. Diverse opties zullen daarvoor in aanmerking komen.

Wat de personeelsbezetting betreft, zal er één Algemeen Afgevaardigde zijn, ondersteund door één administratief medewerker. De werving van de diplomatiek vertegenwoordiger en de administratief medewerker moet dus ook op de agenda komen. Verder moeten we zo snel mogelijk afspraken maken op diplomatiek vlak, met het oog op de accreditatie.

Wat zal de verhouding zijn tot FIT en Toerisme Vlaanderen? De afspraken in verband met een gecoördineerde en gestroomlijnde samenwerking tussen de verschillende Vlaamse diensten in de buitenlandkantoren werden vastgelegd in de 'Overeenkomst met betrekking tot de samenwerking in het buitenland tussen de entiteiten van het beleidsdomein internationaal Vlaanderen', die dateert van 1 september 2016.

Dat impliceert dat de Algemeen Afgevaardigde in het ambtsgebied fungeert als een coördinator van het Vlaams buitenlands beleid op basis van het principe van primus inter pares. De Algemeen Afgevaardigde beschikt over een helikopterzicht dankzij de nauwe contacten met het politieke veld in eigen land en in het gastland. Van de post in Rome zal ook, net zoals voor de andere Vlaamse posten met aanwezigheid van verschillende Vlaamse diensten, een gemeenschappelijk 'actieplan op post' worden gevraagd, zodat er een coördinatie is. Dat betekent natuurlijk niet dat de Vlaamse diplomaat zich intens zal bemoeien met het werk van Flanders Investment & Trade of Toerisme Vlaanderen. Daarover gaat het niet. Maar het is wel goed dat er een algemene coördinatie is. Het is ook die post die rapporteert over de uitvoering van dat gemeenschappelijk actieplan, meestal op jaarbasis.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, ik merk dat er bij de keuze voor Rome niet over één nacht ijs is gegaan en dat het goed beredeneerd is. Dat is een heel goede basis om tot een goede werking te komen.

Minister-president, ik hoop dat, wanneer er in de toekomst opnieuw meer financiële ruimte is, we verder gaan met de uitbouw van dit netwerk. Die ambitie moeten we blijven vooropstellen, hoe moeilijk dat ook is. In de toekomst kunnen de Scandinavische landen opnieuw in beeld komen. En als je de Baltische staten daarbij rekent, heb je eigenlijk een cluster van zeven landen op maat van Vlaanderen, dikwijls met minder inwoners dan Vlaanderen, waarvan zes van de zeven lidstaat zijn van de Europese Unie en Noorwegen daar toch heel dicht bij aanleunt.

Als de financiële ruimte er in de toekomst is, opnieuw onder die voorwaarden, moeten we ook eens nadenken over de bestaffing van de huidige posten. In de mate dat er contacten zijn met die verschillende vertegenwoordigers, zie ik dat er dikwijls met heel weinig mensen heel veel wordt gedaan. Helaas gebeurt dat vaak in de luwte en de schaduw en komt dat niet altijd voldoende in het licht.

Maar ik denk dat een aantal mensen schitterend werk verrichten. Vaak zijn ze hun eigen chauffeur, hun eigen secretaris, het manusje-van-alles. Dat is natuurlijk niet altijd slecht, maar er zijn wel grenzen aan wat de verschillende mensen aankunnen. Zowel het aantal locaties als de bestaffing van die locaties is dus een aandachtspunt voor de toekomst.

U zegt dat we die post AAVR algemeen zullen openstellen. Volgens welke procedure zal dat verlopen? Enkele maanden geleden hebben we hier een discussie gevoerd over de Vlaamse diplomatieke carrière en het feit dat we dat aantrekkelijk moeten houden. De feiten zijn wat ze zijn. Het netwerk is bijzonder klein. Als ik me niet vergis, zitten een aantal mensen daar op post. Er zijn ook een aantal mensen in de tweede lijn, een aantal adjuncten enzovoort. De eerstkomende pensionering zal plaatsvinden in 2020. Voor al die mensen is er dus niet echt heel veel perspectief.

We kunnen twee pistes bewandelen. Ofwel gaan we in de eerste plaats putten uit ons bestaand netwerk en zien we wat daar aanwezig is om die nieuwe post te bemannen. Ofwel kunnen we het opentrekken, maar dat heeft dan weer consequenties voor de mensen die nu al in het netwerk zitten. Ik spreek mij daar nu niet over uit. Ik denk ook niet dat dit de plaats is waar we die keuze moeten maken. Elke keuze heeft natuurlijk zijn consequenties. Misschien kunnen we daar bij een latere gelegenheid op terugkomen.

Ik sluit af. Dit vind ik bijzonder goed nieuws. Ondanks alle tegenstand, vragen of mankementen op het terrein die er ongetwijfeld nog zijn en die we trachten te verhelpen, is dit een belangrijke stap in de uitbouw van dat Vlaams diplomatiek netwerk.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Ofschoon de rooms-katholieke kerk een universele opdracht vervult en wij toch twee kardinalen hebben in Vlaanderen, vraag ik mij af of de mogelijkheid bestaat dat dezelfde post ook bij de Heilige Stoel kan functioneren. Is dat technisch mogelijk? Federaal België heeft in Rome twee ambassades, één bij de Italiaanse staat en één bij het Vaticaan. We hebben dus een aantal vertegenwoordigingen in Italië en de vraag is of die gecombineerd kunnen worden.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Alle wegen leiden naar Rome, ook die van de Vlaamse diplomatie. Minister-president, u hebt goed aangegeven waarom die keuze gemaakt is. Ik onderschrijf ten volle uw inschatting dat als gevolg van de brexit het gewicht van Italië zal toenemen binnen Europa en dat we er alle belang bij hebben om daar nauw mee samen te werken.

Er is al verwezen naar de aanwezigheid van veel internationale organisaties, de FAO is één van de belangrijkste daarvan. Zoals collega De Croo net zei, hebben we twee mooie ambassades in Rome. De ene heeft een geweldig uitzicht over het forum, de andere is een renaissancepaleis. Kortom, het zijn twee toplocaties. De Belgische ambassadeur bij de Italiaanse Republiek is ook geaccrediteerd bij de FAO, maar we hebben inderdaad ook een ambassadeur bij de Heilige Stoel. Valt te overwegen dat onze vertegenwoordiger zowel bij Italië, de FAO als de Heilige Stoel kan worden geaccrediteerd?

Wat de budgettaire impact betreft, werd gezegd dat het een budget-neutrale operatie zou worden, die ingaat op het moment dat de middelen voor de herdenking 1914-1918 vrijkomen. Die zal men dan voor deze bijkomende post inzetten. Over hoeveel middelen gaat dat dan juist? Gaat men dan in de toekomst niets meer doen voor 1914-1918? Willen we alles wat is opgestart rond herdenkingen en vredesinitiatieven nog voortzetten of wordt dat helemaal geschrapt? Aangezien de twee gekoppeld zijn, moet die vraag ook gesteld worden.

Er zijn in Rome nog een aantal andere interessante instellingen zoals de Academia Belgica, een federale wetenschappelijke instelling, die voor de Vlaamse onderzoekers ongetwijfeld een heel gekende plek is. Er is ook San Giuliano dei Fiamminghi, die wijst op de heel oude band die bestaat tussen de Lage Landen en Rome.

Tot slot, wil ik ook de link leggen met de vorige vraag over Mozambique. Een aantal jaren geleden heb ik in Rome de plek bezocht waar de vertegenwoordigers van RENAMO en FRELIMO onderhandeld hebben onder de auspiciën van San Egidio om te komen tot een wapenstilstand en vredesgesprekken in Mozambique. Ik denk dat in Rome zeer veel goede contacten gelegd kunnen worden en ik vind het een goede keuze om daar naartoe te gaan.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Van Overmeire, ik onderschrijf uw ambities. Als we meer middelen en meer mogelijkheden zouden hebben, zouden we meer kunnen doen. Dagelijks wordt bewezen dat we heel nuttig werk doen in het buitenland en dat daar ook verdragen uit voortvloeien. Er worden boeiende initiatieven genomen, zoals gisteren op de Vlaams-Nederlandse top. We doen dat op een efficiënte manier. Zoals u zegt, zal het ook in Rome gaan over één diplomatiek vertegenwoordiger, bijgestaan door één administratief medewerker. Dat betekent dat die mensen enorm veel werk moeten verzetten, om te netwerken en contacten te leggen en om allerlei initiatieven op te zetten. Ze ontvangen ook mensen uit Vlaanderen. Kortom, ze hebben gigantisch veel taken en werken zeer efficiënt.

We kunnen later inderdaad ingaan op de aanwervingsprocedure. Er zal een aanwerving moeten gebeuren. Ik sluit niet uit dat op die post iemand komt met ervaring. Het kan altijd nuttig zijn dat een nieuwe post wordt uitgebouwd door iemand die het klappen van de zweep kent. Ik doe daar nu geen voorafname op, dat zal afhangen van hoe de procedures lopen.

Collega De Croo, ik denk dat u een punt hebt. In Genève zijn we aan het onderzoeken of we van de multilaterale vertegenwoordiging ook naar de bilaterale kunnen gaan. Voor Italië heb ik aan de diensten ook de opdracht gegeven om te kijken of er tevens een accreditatie bij de Heilige Stoel kan gebeuren en ook bij de multilaterale organisaties. Dat maakt Rome ook interessant om die reden.

Collega Kennes, u had een vraag over de middelen. Met enig voorbehoud geef ik u een cijfer uit het hoofd: de middelen voor de herdenking van Wereldoorlog I bedragen op het ogenblik 350.000 euro. Dat is niet voldoende om een nieuwe post te openen met alles erop en eraan. Er zal elders nog bespaard moeten worden. Dat betekent niet dat de herdenkingswerking zal stilvallen. Er is heel veel op het terrein in werking gesteld. Toerisme Vlaanderen blijft daar ook in investeren. Onze bijkomende initiatieven vanuit Buitenland-Vlaanderen waren erop gericht om dat in die periode 2014-2018 te doen. Uiteraard kunnen we nog andere initiatieven ondernemen. In het kader van vredesbesprekingen kunnen we ook soms een kleine rol spelen op een aantal vlakken. De budgettaire tijden zijn wat ze zijn. Daarom starten we pas in 2019, bij het weglaten van een aantal uitgaven van vandaag, met die nieuwe uitgaven voor die heel belangrijke post in Rome.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, bij het stellen van de vraag en het beluisteren van het antwoord schoot mij nog een ander verhaal te binnen. Kent u het Isola Comacina? Dat eiland in het Comomeer werd na de eerste wereldoorlog door de Italiaanse koning geschonken aan onze koning Albert I, als compensatie. Kunstenaars kunnen daar inspiratie opdoen. Ik weet niet of het nu Vlaams, Waals of Brussels is en of het een gewest- of gemeenschapsbevoegdheid is. Dat kan

onze Vlaamse vertegenwoordiger als eerste opdracht misschien onderzoeken. Het zou een leuk verhaal zijn als introductie voor onze aanwezigheid daar.

Minister-president Geert Bourgeois: Bedoelt u dat deze commissie er best eens heen zou gaan om dat ter plekke te gaan bekijken?

De voorzitter: Dat zullen we zeker eens moeten bekijken.

De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Tine Soens aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het resterende budget voor noodhulp – 297 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Het tijdschrift MO* berichtte in september over de erbarmelijke omstandigheden van oorlogsvluchtelingen in Diffa, Niger. Die mensen zijn afkomstig uit Nigeria, waar ze de terreur van Boko Haram zijn ontvlucht.

Op dit moment zouden ongeveer 280.000 vluchtelingen in Diffa aanwezig zijn. Vooral kinderen zijn er uiterst kwetsbaar en net daarom is UNICEF op zoek naar 273 miljoen euro voor de meest dringende hulp in Kameroen, Tsjad, Niger en Nigeria. Slechts 36 miljoen daarvan werd tot op heden ter beschikking gesteld.

Enkele weken geleden trok orkaan Matthew met verwoestende kracht over het eiland Haïti. Ook hier behoren kinderen tot de meest kwetsbaren van de getroffen bevolking. UNICEF schat dat ongeveer 4 miljoen kinderen dakloos zijn geworden door de gevolgen van de orkaan. Men vreest dat cholera en andere ziektes opnieuw kunnen uitbreken. Bovendien is het land nog herstellende van eerdere orkanen en beschikt het op dit moment niet over de infrastructuur om de ravage van orkaan Matthew het hoofd te bieden.

Minister-president, in uw antwoord op mijn schriftelijke vraag nr. 343 zei u dat het niet-toegewezen budget voor noodhulp voor dit jaar op 10 juni nog 100.000 euro bedroeg. Kreeg u een aanvraag voor noodhulp binnen van UNICEF of een andere organisatie om de gevolgen in Niger of Haïti het hoofd te bieden? Zo ja, bent u bereid om daarop in te gaan? Welk budget wordt daarvoor uitgetrokken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb mijn diensten proactief opdracht gegeven om de noden in het gebied te detecteren. Dit resulteerde in een concreet dossier van het Rode Kruis-Vlaanderen, dat al op 12 oktober 2016 ingediend werd bij de inspecteur van Financiën, met positief gevolg. Ik ondertekende op 25 oktober het ministerieel besluit voor de toekenning van 100.000 euro noodhulp. Op 14 oktober 2016, dus nadat het dossier van het Rode Kruis-Vlaanderen al was ingediend bij de inspecteur van Financiën, kregen mijn diensten per mail een aanvraag van Plan België.

De schade na de doortocht van de orkaan is immens: er zijn circa negenhonderd slachtoffers en tienduizenden mensen zijn dakloos. Gewassen en voedselvoorwaarden zijn vernietigd. Zodra de ramp in Haïti zich aankondigde, hebben mijn diensten op mijn vraag proactief onderzocht welke noden er zouden heersen na de ravage aangericht door de orkaan Matthew en welke organisaties al actief waren in het gebied.

Toen bleek dat de getroffen personen vooral nood hebben aan zuiver drinkwater, onderdak, voedsel en medicatie. Er is een groot risico op het uitbreken van een cholera-epidemie. Het voorzien in zuiver en veilig drinkwater is een absolute prioriteit. Daarnaast is er ook hoge nood aan ondersteuning bij het herstel van de landbouwproductie. De voedselproductie voor de volgende twee oogsten komt in het gedrang, de hongersnood dreigt bijgevolg.

Ik kon dus heel snel, op 10 oktober, mijn principiële goedkeuring geven voor een samenwerking met het Rode Kruis-Vlaanderen. De Inspectie van Financiën (IF) gaf positief advies op 21 oktober, ook heel snel dus. De laatste 100.000 euro is op die manier voor noodhulp besteed. Rode Kruis-Vlaanderen zal met de Vlaamse steun inzetten op het lenigen van bovenvermelde noden, in nauwe samenwerking met het Duitse Rode Kruis en de vrijwilligers van het Haïtiaanse Rode Kruis. Rode Kruis-Vlaanderen speelt een cruciale rol bij het efficiënt en professioneel verdelen van de hulpgoederen. De media hebben ruchtbaarheid gegeven aan de activiteiten van Rode Kruis-Vlaanderen in Haïti. Er was een reportage op VTM, getiteld 'Ons Rode Kruis speelt cruciale rol in Haïti' en op VRT, getiteld 'Belgische Rode Kruis stuurt hulp naar Haïti'. Het ging dan wel over het Vlaamse Rode Kruis, maar tot daar aan toe.

Ik kreeg geen vraag voor toekenning van noodhulp aan Niger. Ik heb aan de diensten gevraagd of er buiten het budget noodhulp eventueel nog een budget kon worden ingezet. Er bleek nog een restant van 200.000 euro beschikbaar te zijn op het variabel krediet. Ik heb gevraagd om ook daarvoor een dossier uit te werken, zodat ik dit jaar nog een toekenning kan doen voor het helpen lenigen van de noden in Niger, maar dat dossier is nog niet klaar.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp.a): Minister-president, dank u voor de twee positieve antwoorden. Ik ben blij te horen dat uw diensten proactief actie hebben ondernomen om in Haïti de ergste noden mee te helpen lenigen via het Rode Kruis, en dat u ook voor Niger de moeite hebt gedaan om naast het budget, dat ondertussen inderdaad op is, op zoek te gaan naar extra budget, zodat u ook daar UNICEF kunt ondersteunen bij het op weg helpen van de kinderen die door de situatie uiterst kwetsbaar zijn. Dank u voor uw antwoord.

De voorzitter: Mevrouw De Meulemeester heeft het woord.

Ingeborg De Meulemeester (N-VA): Minister-president, ook ik wil u op mijn manier bedanken, vooral voor dat proactieve reageren, voor het feit dat u ervoor hebt gezorgd dat die 100.000 euro noodhulp in Haïti is terechtgekomen, en voor de hulp die Niger zal krijgen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Ward Kennes aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de handelsmissie naar Iran – 450 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, u was de afgelopen dagen in Iran in het kader van een economische missie, die georganiseerd werd vanuit de gewesten. We hebben in ons land heel wat types handelszendingen. We hebben prinselijke missies. Binnenkort trekt minister Muyters met een aantal organisaties

naar de Golfstaten. In dit geval was de missie georganiseerd door de export-agentschappen. Flanders Investment & Trade (FIT), het Agence Walonne à l'Exportation (AWEX) en het Brusselse Bureau International des Expositions (BIE) waren mee. 140 bedrijven namen deel, waaronder 70 Vlaamse. Er was dus heel wat belangstelling voor deze missie.

Dat heeft natuurlijk alles te maken met het feit dat heel wat internationale sancties tegen Iran werden opgeheven. Dat heeft te maken met het Joint Comprehensive Plan of Action. Dat heeft dan weer te maken met de nucleaire capaciteit van Iran, vooral op het vlak van wapenproductie. Na heel veel jaren werden akkoorden gemaakt met een aantal landen, om dit te controleren en om ervoor te zorgen dat Iran geen kernwapenmogendheid wordt.

Met zijn 80 miljoen inwoners is Iran een veelbelovende markt. Het is een land met een heel oude cultuur en het is een strategische speler in het Midden-Oosten. Dit gebied gaat nu open voor bedrijven, ook Vlaamse en Belgische bedrijven. Het binnenlands product bedraagt 400 miljard dollar. Dit is de tweede belangrijkste economie van de regio Middle East-North Africa. De bevolking is heel jong. Er is een hoge nood aan modernisering van de industrie, die de afgelopen jaren onder de sancties heeft geleden. De infrastructuur is aan opwaardering toe. Iran is bovendien, zoals heel veel landen, geïnteresseerd in Europese kennis en expertise in diverse sectoren.

Minister-president, u benadrukte tijdens of net voor uw missie dat er nog heel wat moeilijkheden blijven bestaan met het financierings- en betalingsverkeer. Die moeten een oplossing krijgen. Dit heeft, dacht ik, nog te maken met Amerikaanse sancties op het punt van de financiële transacties. Je kunt maar goed handeldrijven als ook de financiële structuur daarvoor in stelling is gebracht.

De meeste Europese grootbanken blijven liever weg uit Iran. De VS handhaven immers een aantal sancties. Zo heeft bijvoorbeeld BNP ervaren dat de opgelegde boetes enorm hoog kunnen zijn.

Er is begrip voor het feit dat ons land niet wil achterblijven op een moment waarop al onze buurlanden de weg naar Iran hebben gevonden. De internationale handel met dit land komt opnieuw volop op dreef. Als die internationale handel binnen een goed kader gebeurt, komt dit alle betrokkenen ten goede. Daar kunnen dus ook Vlaanderen en Iran beter van worden. Via economische contacten en uitwisselingen komt een samenleving ook in contact met andere denkbeelden. Dat werd de hele geschiedenis door bewezen. Ideeën over vrijheid, democratie, mensenrechten, duurzame ontwikkeling, respect voor minderheden gaan dezelfde wegen als de goederen.

Inzake mensenrechten blijft Iran een problematisch land. Het is niet omdat er een nucleair akkoord werd gesloten, dat men nu moet doen alsof die problemen nu ook van de baan zijn. Dat is natuurlijk helemaal niet waar. Minister-president, u hebt deze kwestie een tijd geleden aangekaart toen u de viceminister van Buitenlandse Zaken van Iran ontving in Brussel, maar het is uitdrukkelijk niet aan bod gekomen tijdens deze handelsmissie.

Deze missie had heel wat aspecten, vandaar dat mijn vragen verschillende richtingen uitgaan.

Minister-president, hoe evalueert u deze missie, waarin de drie gewesten hun bevoegdheid voor Buitenlandse Handel samen en ten volle hebben opgenomen? Was er een verschil merkbaar met een prinselijke handelsmissie?

Hoe evalueert u de samenwerking met de andere gewesten, die niet op een zo hoog niveau als Vlaanderen waren vertegenwoordigd? Wellicht had de kwestie van het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) daar ook iets

mee te maken. Hebt u ook voor bedrijven uit de andere gewesten een meerwaarde kunnen betekenen? We moeten altijd zoeken naar meerwaarde. Als er dan één minister-president aanwezig is, kan ik mij inbeelden dat dat voor de hele missie een meerwaarde heeft.

Waar liggen – op basis van de inzichten verworven tijdens het handelsbezoek – voor Vlaamse bedrijven de grootste opportuniteiten in Iran? Dit werd natuurlijk voorbereid, maar tijdens zo'n handelsmissie komen altijd nieuwe inzichten naar boven.

Op welke wijze kan de problematiek van het financierings- en betalingsverkeer worden opgelost? Zijn daarvoor oplossingen in de maak? Kunnen er pistes worden uitgewerkt?

Minister-president, waarom hebt u ervoor gekozen om tijdens het bezoek het punt van de mensenrechten niet op de agenda te zetten? Bent u van plan om voor deze belangrijke problematiek, die toch als een schaduw over alle contacten met Iran hangt, in de toekomst via andere kanalen en instrumenten blijvend aandacht te vragen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Kennes, ik evalueer de handelsmissie naar Iran als positief. Het is een eerste maar belangrijke stap. Het is zoals u zegt: andere landen zijn volop bezig met daar missies naartoe te sturen. Ter plekke vernam ik dat Duitsland er elke maand naartoe gaat met diverse missies.

Onze missie was een grote missie. Ik had het initiatief genomen, maar nadat minister Marcourt had gevraagd om aan te sluiten, is het een intergewestelijke missie geworden. Ik heb dat natuurlijk volmondig toegejuicht. Door omstandigheden waarop ik straks terugkom, was ik de enige minister die mee was met de delegatie.

Er waren 140 bedrijven mee, met bijna 200 personen. We hebben het moeten beperken want er was niet voldoende hotelcapaciteit. Onze universiteiten en onderzoeksinstellingen waren graag meegegaan. Ik sluit dus niet uit dat er in de toekomst nog een missie plaatsheeft. Op het vlak van wetenschappelijk onderzoek en academische samenwerking rezen er toch wel vragen. De grote bevolking en de scholingsgraad in het land lenen zich daartoe.

Er waren 70 bedrijven uit Vlaanderen, 40 uit Wallonië en 30 uit Brussel. FIT is daar actief in de persoon van een jonge Iraanse vrouw, die ons kantoor daar leidt en die de missie bijzonder knap heeft voorbereid. Ze heeft ervoor gezorgd dat er voor al die bedrijven samen op amper twee dagen tijd meer dan 1000 B2B-contacten waren. Er vielen er enkele weg omdat er altijd mensen zijn die ter plaatse cancellen, maar er kwamen er dan ook weer bij. Ik denk dat er alles bij elkaar 1100 of misschien wel 1200 waren. Het was een feest om te zien hoe onze ondernemingen daar afspraken hadden, om het halfuur met nieuwe contacten. Sommige hadden er 17 op één dag. Voor hen is dat keihard werken.

Er werden 8 memorandums of understanding getekend. Op het vliegtuig kreeg ik per mail bedankingen van veel Vlaamse, Waalse en Brusselse bedrijven die een contract hadden kunnen sluiten of die op het punt stonden om er een te sluiten, of die heel interessante contacten hadden. Dat ging bijvoorbeeld om de bouw van ziekenhuizen, waar een consortium een heel goede kans maakt om twee ziekenhuizen te mogen bouwen, maar ook om fysiotherapeutische producten. Het ging om een heel wijde waaier van mogelijke contacten en contracten. Onze delegatie was ook zeer ruim, precies omdat de nood aan brede contacten daar zeer hoog is.

Ik heb ook Vlaamse bedrijven bezocht die daar actief zijn. Agfa Healthcare is daar actief met beeldvormingsmateriaal, maar ook Barco en Reynaers Aluminium. Een

aantal bedrijven hebben daar al een traditie van samenwerking en activiteit. Ondanks het embargo vind je daar een aantal activiteiten. Zo is bijvoorbeeld Coca-Cola in heel Iran verkrijgbaar.

Ik evalueer de samenwerking met de andere gewesten positief. Ik vond het jammer dat minister Marcourt in laatste instantie afzegde. Ik laat de redenen waarom hij dit deed in het midden. Hij had mij gevraagd om mee te mogen gaan omdat wij hadden bekendgemaakt dat we het na het nucleaire akkoord van 2016 opportuun vonden om ernaartoe te gaan. Maar als hoofd van de delegatie heb ik de taak voor iedereen opgenomen. Ik had vier contacten met relevante ministers uit sectoren die voor ons belangrijk waren. Bij de 'Minister of Industry, Mine & Trade', die onze gastheer was, ben ik met uitsluitend Waalse bedrijven geweest. Er zijn in Iran zoveel buitenlandse delegaties dat de afspraken daardoor soms wat moeten worden verschoven. Zo kwam het dat de Vlaamse bedrijven die aanvankelijk zouden meegaan dat niet konden doen omdat zij uiterst belangrijke B2B-contacten hadden. Naar de 'Minister of Road & Urban Development' ben ik met vier Vlaamse, twee Waalse en twee Brusselse bedrijven gegaan; naar de 'Minister of Health & Medical Education' met drie Vlaamse, twee Waalse en drie Brusselse bedrijven; naar de 'Deputy Minister of Finance', die ook president was van de Iraanse FIT, ging ik voor een belangrijk contract met Delcredere en Belfius. Dat was heel belangrijk omdat de financiering het pijnpunt is en blijft. Er waren twee Belgische banken mee op missie: KBC en Belfius.

Deze missie heeft bewezen dat de deelstaten perfect in staat zijn om samen een handelsmissie te organiseren. Daar heb je het Agentschap voor Buitenlandse Handel niet voor nodig. Er zijn heel veel interessante contacten met mogelijke contracten mogelijk.

De opportuniteiten zijn zo ruim en breed dat je moeilijk een voorkeursector kunt noemen. Iran is een land met 80 miljoen inwoners, waarvan meer dan de helft jonger is dan 35 jaar. De scholingsgraad is hoog. Zo is er medisch toerisme, een beetje vergelijkbaar met Cuba: men komt uit de omliggende landen voor medische verzorging naar Iran.

Iran heeft een oude, Perzische beschaving. Het zijn geen Arabieren. Dat laten ze ook op elk moment blijken. Ik ben geen expert, maar het is mijn aanvoelen dat zij zeer op West-Europa gericht zijn en dat zij zeer open staan voor die contacten. Ik heb niet het gevoel gehad daar mensen te ontmoeten zoals je die vroeger in Oost-Europa kon ontmoeten: terneergeslagen mensen die er somber bijliepen in een sfeer van droefenis en weinig vooruitzicht. Ik heb een 'vibrante' bevolking ontmoet met heel veel actieve jonge mensen.

Maar het land heeft nood aan modernisering. Dat embargo heeft wel degelijk pijn gedaan, dat voel je wel. Hun infrastructuur is verouderd. Ze gaan hun havens moderniseren. Onze baggeraars waren uiteraard mee. Ik heb ze meegebracht naar de bevoegde ministers. Het voordeel van de missie was dat je de bedrijven rechtstreeks kon brengen bij de minister, die daar telkens was met zijn staf. Daar hebben we onze bedrijven telkens voorgesteld, konden we kaartjes uitwisselen en contacten leggen om op de hoogte te zijn van de tenders die zullen worden uitgeschreven, van de meerjarenplannen en dergelijke meer.

Ze gaan investeren in luchthaven-, wegen-, spoor- en haveninfrastructuur. Ook hun industrie moet worden gemoderniseerd. U weet welke sprongen wij gemaakt hebben met onze industrie. Zij hebben die moderniseringsgolf niet gekend. Wat mij betreft zijn daar vooral gezondheidszorg uit naar voren gekomen, maar ook infrastructuur, energie en machinebouw. Zij zijn zelf zeer sterk gericht op het aantrekken van toerisme. Ze zijn ook sterk geïnteresseerd in onze Vlaamse kennis en expertise en in uitwisseling van studenten. Met andere landen zijn er afspraken dat Iraanse studenten daar gaan studeren. Wij gaan dat ook opnemen.

Zoals ik zei, was er op het einde een vraag van onze universiteiten om mee te kunnen gaan, maar dat was materialiter niet meer mogelijk.

Financierings- en betalingsverkeer is het pijnpunt. Geld transfereren van en naar Iran blijft zeer moeilijk. 99,5 procent van alle EU-banken zijn momenteel gesloten wat betreft Iran, tot grote frustratie van onze potentiële exporteurs die financiering vragen. Positief is dat Delcredere de rating van Iran verbeterd heeft van 7 naar 5, waardoor er dekking kan zijn tot 750 miljoen euro en dat Delcredere ter plekke heeft aangekondigd te overwegen om in de eerste periode de dekking nog te verbeteren van 5 naar 4, waardoor er dekking zou kunnen zijn tot 1,5 miljard euro, wat perspectieven opent voor een aantal handelscontracten.

Heel veel Europese grootbanken durven die stap niet te zetten vanwege de Amerikaanse sancties. U kent de boete waartoe BNP Paribas Fortis is veroordeeld. Dat zijn gigantische bedragen. KBC en Belfius stellen zich daar niet aan bloot. Ik hoop dat daar een normalisering tot stand komt. Dat proces verloopt langzaam. Onze bedrijven kunnen terecht bij KBC en Belfius maar dat is binnen bepaalde marges natuurlijk: niet in US dollar, niet met US-personen, geen US-goederen enzovoort enzovoort. Er zijn limieten op. Als dit niet verbetert, zal dit toch altijd een rem blijven.

Ik heb gesproken met potentiële investeerders. Een zeer grote investeerder overweegt een investering bij ons, maar zegt dat hij dat niet kan doen want als hij na verloop van tijd winsten begint te maken, moeten er ook transfers en betalingen kunnen gebeuren richting hoofdzetel in Iran. Daar moet dus een oplossing voor komen.

U weet dat Obama daarin verder wilde gaan, maar hij is afgeremd door het Congres. Er zijn nu verkiezingen. We zullen zien wat het resultaat is. Ook het Huis van Afgevaardigden wordt volledig opnieuw samengesteld en een derde van de Senaat. Het ligt niet alleen in handen van de president. Ik neem aan dat Hillary Clinton op dat vlak het beleid van Obama zal voortzetten als ze verkozen wordt. Wat Trump op dat vlak zou doen, is minder duidelijk. Het Congres is daar een zeer bepalende factor in. Die extraterritorialiteit van Amerikaanse maatregelen speelt een heel grote rol. Maar goed, we hebben een opening gemaakt. Het was positief dat we één Delcredere én twee banken met ons mee hadden.

Zoals ik al zei, heb ik het thema van de mensenrechten niet kunnen aankaarten. De contracten die ik had, waren met vakministers met vakbevoegdheden. Bovendien heb ik die bezoeken altijd kunnen doen in aanwezigheid van bedrijven. Op dat moment voer je geen delicate politieke discussies. Dat doe je niet. Je zou ook bij ons niet aanvaarden dat een minister die een andere minister ontvangt uit het buitenland waar bedrijven bij zijn, die discussies zou aansnijden. Diplomatiek gaat dat niet.

Iran is een land waar de macht in handen is van de religieuzen. Ik heb zeer moderne seculiere ministers ontmoet, die vaak in het buitenland zijn opgeleid. De bedrijven daar zijn heel vaak in handen van de religieuze macht. Ik heb geen contact gehad met de religieuze machthebbers. Onze gesprekken verliepen in groep, zoals ik al zei, in aanwezigheid van derden. Ik heb het al aangekaart toen ik op mijn kabinet de viceminister van Buitenlandse Handel ontmoet heb. Wij steunen op dat vlak het Europese beleid. Op het moment dat ik er was, was ook mevrouw Mogherini er. Zij heeft wel toegang gehad tot de grootste religieuze leider. Dat stond ook op de eerste pagina van een Iraanse krant. Zij ging namens de Europese Unie in dialoog daarover. Het is ook onze grote hefboom als deelstaat om op die manier die zaak van de mensenrechten onder de aandacht te brengen.

Ik heb begrepen tijdens mijn bezoek dat er een zekere verbetering is inzake het aantal doodvonnissen met betrekking tot drugsdelicten, waar men zeer hard tegen optreedt in Iran. Daar zou een zekere versoepeling aangekondigd zijn.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Minister-president, ik dank u voor het heel uitgebreide antwoord. Ik begrijp dat het een succesvolle missie is geweest, met bijzonder veel contacten. Het is ook fijn te horen dat Vlaanderen door een jonge Iraanse vrouw, die zeer efficiënt blijkt te zijn, vertegenwoordigd wordt via FIT. Het is mooi dat dat goed loopt. Ik kan me inbeelden dat de universiteiten ook geïnteresseerd zijn om in de toekomst deel uit te maken van dit soort missies of er een grotere rol in kunnen opnemen. Iran is een land met een hoge opleidingsgraad en heeft al vele decennia mensen die in de Verenigde Staten, Europa of andere landen opleidingen genieten. Het niveau is interessant om contacten mee te onderhouden.

Op het lijstje van welke contacten er zijn geweest, staan medische contacten, contacten over baggeren, spoor-, vlieg- en wegeninfrastructuur, machinebouw, toerisme en studentenuitwisselingen. Het zal een groot vervolg vergen om dit allemaal in goede banen te leiden. Het is ook goed dat de minister-president voor de andere gewesten de rol heeft gespeeld van gangmaker en contactpersoon met de politieke overheden.

Ik noteer ook dat de opportuniteiten er eigenlijk niet waren om het mensenrechtenitem aan te kaarten in deze constellatie met de bedrijven die altijd aanwezig waren bij de officiële contacten, maar dat u het belang ervan zeker onderschrijft.

Hoe het afloopt met het financierings- en betalingsverkeer zullen we zeker moeten opvolgen. Europa zal daar een antwoord op moeten bieden. We kiezen voor handel en dan moet er ook een oplossing komen voor het betalingsverkeer, voor het repatriëren van winsten voor vlotte betalingen. Het is positief dat Delcredere daarin een rol kan spelen, maar de financiële instellingen zijn een beetje de smeerolie in dit soort contacten. Als Amerika daar moeilijk over doet, moet dit op Europees niveau worden aangepakt om tot een oplossing te komen, want die is nodig.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp·a): Ik wil de heer Kennes bedanken voor zijn vraag en zijn bezorgdheid inzake de mensenrechten en om u daarop te wijzen, minister-president. Ik wil zijn laatste vraag benadrukken, waarin hij erop wijst dat u de mensenrechten ter plekke niet zo dikwijls aan bod hebt kunnen brengen. Ik zal het positief formuleren. U kunt dat wel via andere kanalen en instrumenten alsnog doen. Ik heb u tussen de regels horen zeggen dat u dat via de Europese geëigende wegen zult doen. Welke instrumenten zou u willen aanwenden om te wijzen op de mensenrechtenschendingen? U hebt er zelf naar verwezen dat de doodstraf voor drugsdelicten zwaar aan het versoepelen is. Ik heb hier het rapport van Human Rights Watch van 2016 bij, dat betrekking heeft op 2015. Daarin staat dat 830 gevangenen zijn verhangen tot de datum van 1 november 2015. Het feit dat er ook mensen voor hun seksuele geaardheid worden verhangen, maakt mij bezorgd over onze handelaars die meegaan en een bepaalde geaardheid hebben. Zij dreigen eveneens het slachtoffer te worden van het regime. Er worden ook ledematen afgehakt bij diefstal. Er is een heel rapport, dat u ook ongetwijfeld hebt gezien. Ik begrijp dat we niet achter willen blijven en ik begrijp dat u bepaalde contacten moet leggen, maar het is echt onze taak om vanuit Europa en vanuit Vlaanderen daarin een leidende rol op te nemen. We mogen het vooral niet bij lippendienst in deze commissie laten. U moet dat ook waarmaken als u ter plekke bent, want dat staat in het regeerakkoord en uw visienota over Europa.

Heeft de Belgische ambassade u vergezeld toen u daar was? Heeft die een of andere bijdrage kunnen leveren? Of was die daar volop uw protocollaire volgorde aan het verstoren? Heeft die ook een rol gespeeld tijdens uw bezoek aan Iran?

Ik heb me ook nog ergens heel erg aan geërgerd omdat het een schending is van een mensenrecht tot en met, vooral van het zelfbeschikkingsrecht van een vrouw. Ik vind dat een vrouw zelf mag beslissen wat ze al dan niet op haar hoofd zet of aantrekt. Ik heb tweets gezien van onze FIT-directeur-generaal, Claire Tillekaerts, met een hoofddoek op haar hoofd. Dat is een vrouw die ik ongelooflijk respecteer. Het feit dat zij omwille van een bepaald regime in haar functie wordt gedwongen om iets niet vrijwillig te doen – dat zal haar keuze niet zijn, daar kan ik mijn hand voor in het vuur steken – stoort me enorm. De hele groep was erbij. Alle mannen stonden erbij en keken ernaar dat die vrouwen iets op hun hoofd moesten zetten tegen hun eigen goesting. Dat vind ik er echt over. We moeten kijken wat we willen vrijgeven voor bepaalde economische voordelen. Dat is een vraag die niet alleen Vlaanderen, maar Europa en de wereld moeten stellen. Ik vind die essentieel en principieel.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Ik kan mevrouw Turan begrijpen. Toen ik in de kleuter- en lagere school zat, waren de zusters die ons begeleidden ongeveer gekleed zoals de vrouwen vandaag in Iran. Dat is echter niet het doel van mijn betoog.

Minister-president, het is een goede zaak dat u daar bent geweest. Toen ik de Kamer mocht leiden, hebben we 28 internationale politieke missies gedaan. Een van de belangrijkste was in Iran. We waren de eerste politieke delegatie die daar was in december 2001, in afspraak met toenmalige minister van Buitenlandse Zaken Michel, die dan later is geweest. Het is een intelligente bevolking, hoog gevormd, die een taal spreekt die 3600 jaar geleden reeds werd gesproken. Ze hebben een concept tegenover de Arabische wereld waar ik geen hoedanigheidswoord voor wil gebruiken. Het is een sjjiitische minderheid in die enorme wereld, wat niet onbelangrijk is als men wil 'traden' op een zekere hoogte. Ik was getroffen door twee dingen. Ofwel gaan die grenzen open en komt er een soort contact met de Amerikaanse en westerse wereld. Dan springt het huidige regime op een zeker ogenblik door evolutie of revolutie. Ofwel gaan de grenzen opnieuw dicht en dan springt het huidige regime om een andere reden.

Ik had destijds een onderhoud met Rafsanjani, nog altijd een bekend personage. Hij zat toen het religieus comité voor, dat een soort beroepsinstantie is die de wetten van de 'Kamer en Senaat' mag beoordelen. Ik heb ook Qom bezocht, met de grootste moskee ter wereld. Het is eigenaardig hoe klein de wereld is. Een gedreven journalist die ons vergezelde, Axel Buyse, heb ik binnengesmokkeld in een stomend onderhoud met Rafsanjani. Ik kreeg de betichting satan te steunen, namelijk Amerika. Daarover is ook een artikel verschenen in De Standaard, wat niet de afspraak was.

Ik zeg dat allemaal omdat er nog een troef is die onze federatie kan uitspelen, namelijk Mol. Er zijn een aantal zaken die ik hier niet luidop zal zeggen. Zij die professor Khan kennen en die Mol kennen, zullen misschien andere perspectieven zien openen. In Mol hebben we een van de meest belangrijke speerpuntresearchcentra wereldwijd. Men produceert daar op het ogenblik voor 60.000 zieken per dag de isotopen. Er zijn er maar 90.000 in de wereld die door dat systeem worden onderzocht en doorgelicht. Misschien ligt daar een mogelijkheid. Ik weet wel dat de bevoegdheid anders is, maar Mol ligt in Vlaanderen met een counterpart in Wallonië voor andere dingen. Ik denk dat het de moeite loont om dat voor ogen te houden, hoe delicaat het ook is. We hebben daar een toplocatie op het vlak van research.

Ik denk dat daar opnieuw contacten kunnen worden gelegd. Ik ben het er echter mee eens dat we daar een 'fond de commerce' hebben door de vele Iraniërs die

in België hebben gestudeerd. We kunnen daar een kleine, maar dappere en bijzondere rol spelen.

De voorzitter: Mevrouw de Bethune heeft het woord.

Sabine de Bethune (CD&V): Op mijn beurt wil ik collega Kennes danken omdat hij met zijn vraag de problematiek onder de aandacht heeft gebracht.

Ik ben het eens met collega De Croo, collega Kennes en anderen dat het belangrijk is handelscontacten te hebben ook met landen waar er een democratisch deficit is. Het is echter ook belangrijk na te denken hoe we ons daarbij positioneren. Minister-president, ik begrijp wel dat het, in de configuratie waarin u zich bevond, niet mogelijk was het mensenrechtendebat te voeren. Er zijn echter verschillende manieren om dat te doen. Begrijp me niet verkeerd, ik wil u niet de les spellen. Ik wil enkel een paar elementen in het debat inbrengen. Ook ik ben gechoqueerd wanneer ik de foto's zie en weet dat alle vrouwen in Iran verplicht worden een sluier te dragen. De vergelijking met de religieuzen bij ons vijftig jaar geleden gaat niet op, collega De Croo. Zij maakten vrijwillig de keuze. In Iran is het dragen van een sluier geen vrije keuze en dat is onaanvaardbaar.

Hoe kan een Vlaamse of Belgische delegatie daarmee omgaan? Dat is de vraag, minister-president. Iraanse diplomaten mogen een vrouw geen hand geven. Ik heb in de Senaat de Iraanse ambassadeur ontvangen en werd voordien door allerlei mensen gebeld die me uitlegden dat hij mij enorm respecteerde, maar dat hij me geen hand zou geven. Doet hij dat wel, dan kan hij in Iran de gevangenis in vliegen. Geen hand geven ervaren wij dat als een vorm van misprijzen, volgens hun codes is het een uiting van respect. Wij kunnen ons daarover uitlaten – in een democratie kan dat – en moeten open van geest zijn, maar de vraag is hoe we daar als delegatie mee omgaan. Een mogelijkheid is dat ook de mannen in de delegatie weigeren een hand te geven. Een Iraanse manier van groeten is de hand op het hart leggen en licht te buigen, zo werd me uitgelegd. In een setting waarin men weigert vrouwen een hand te geven, moet de hele Vlaamse delegatie volgens mij, als één man reageren en geen hand geven, maar respectvol groeten met de hand op het hart en een lichte buiging. Zo kaarten we de mensenrechten aan op een manier die respectvol is voor de tegenpartij, maar meteen ook duidelijk maakt dat wij andere waarden hebben en niet akkoord gaan dat mensen uit onze delegatie op die manier worden behandeld. Ik weet niet of er zo'n code bestaat, maar ik suggereer dat u ze instelt, dat u voor al dergelijke settings een antwoord vindt en noteert. Het is een respectvolle, stijlvolle manier om te tonen dat wij andere waarden hanteren dan de persoon, de groep of het land waarmee we in contact komen. Als de mannen in de delegatie gewoon in de Hilton kunnen gaan zwemmen, maar de vrouwen niet tenzij ze zich volledig bedekken, dan vind ik dat ook de mannen zich volledig moeten bedekken of niet gaan zwemmen. We moeten het niet belachelijk maken, maar we moeten wel beslissen dat de mannen een stap terug zetten en tonen dat ze in de delegatie niet anders behandeld willen worden dan de vrouwen. Ik zal over dit punt nog schriftelijke vragen stellen, omdat ik wil weten hoe de code is ontwikkeld en hoe u dat in de toekomst zult aanpakken.

Dan kom ik bij het tweede punt dat ik wil meegeven. U zegt dat het aantal terechtstellingen wegens drugsdelicten is verminderd. Ik neem dat aan, u bent zeker goed geïnformeerd. Ik heb echter vernomen dat het aantal terechtstellingen om politieke redenen toeneemt. Vandaag is Iran het land met het grootste aantal terechtstellingen om politieke redenen. China heeft ook een bijzonder hoge score, al wordt daar gediscussieerd of wie in de gevangenis belandt omdat hij lid is van de Falun Gong, een politieke of een religieuze gevangene is. Het grootste aantal terechtstellingen om politieke redenen vinden we echter in Iran. De situatie is onder het huidige regime enorm achteruitgegaan.

Wellicht hebt u ook gehoord wat mensen van de Mujahedin van het Volk onlangs hebben bekendgemaakt. Drie mannen met topfuncties in het land op het einde van de regime van Khomeini vormden een soort van executiecommando. Op het einde van Khomeini's leven hebben ze 33.000 politieke gevangenen terechtgesteld. Mensen die drie, vier jaar voordien om politieke redenen gevangen waren gezet, werden zonder enige vorm van proces geëxecuteerd omdat ze deel uitmaakten van de Mujahedin van het Volk. De hele operatie werd geleid door drie vooraanstaande mannen en één van hen is vandaag minister van Justitie. De huidige minister van Justitie in Iran is dus één van de mannen die die massamoord bevolen, geleid en gecoördineerd hebben. Dat is bewezen. De geluidsopname werd door de zoon van een dissident in augustus bekendgemaakt. De minister heeft het een paar dagen proberen te loochenen, maar uiteindelijk moest hij toch toegeven dat hij inderdaad die massamoord op 33.000 mensen bevolen heeft en dat hij daarvan geen spijt heeft.

Dat is natuurlijk een misdaad tegen de menselijkheid en daar moet gevolg aan worden gegeven. Dat mensen die zich daartoe hebben geleend, vandaag een dergelijke functie hebben in de Iraanse regering, is zeer verontrustend.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Ik wil er even op wijzen dat een gezamenlijke missie van de drie bevoegde exportagentschappen de zuivere vorm is om buitenlandse missies te organiseren. Agentschappen die bevoegd zijn, organiseren ofwel apart ofwel samen dergelijke missies en, of er al dan niet een prins meegaat, een agentschap voor buitenlandse handel is hierbij niet nodig. Ik verwijs hierbij ook naar mijn vorige uiteenzettingen daarover.

Het is niet altijd het geval, maar nu ben ik het absoluut eens met wat mevrouw Turan zegt over het feit dat mevrouw Tillekaerts verplicht was haar hoofd met een sluier te bedekken. Dat is een problematische situatie. In dergelijke gevallen wordt altijd hoffelijkheid ingeroepen, maar ik heb de indruk dat die hoffelijkheid wordt verwacht wanneer wij die landen bezoeken, maar evenzeer wanneer delegaties uit die landen bij ons op bezoek komen. Denk maar aan het bezoek van de Iraanse president aan Italië. Toen werden de naaktbeelden bedekt, want de delegatie kon wel eens gechoqueerd zijn door een blote borst of zo.

We kunnen echter niet van een Vlaamse delegatie verwachten dat ze op haar eentje de wereld verandert. Daarom zou het goed zijn dat de Europese Unie haar houding op dat vlak stroomlijnt. Een houding waarbij we ons altijd schikken naar de zogezegde normen van de ander dwingt niet altijd respect af. Ik denk zelfs dat er een zekere minachting bestaat voor degene die zich voor om het even welk contract in allerlei bochten wringt. Het zou dus goed zijn dat in de Europese Unie, die waarden en normen hoog in het vaandel draagt, een gemeenschappelijke code wordt afgesproken zodat op het niveau van de Unie, de lidstaten en de regio's alle neuzen in dezelfde richting staan. Dan kunnen we de opportuniteiten in Iran, die er ongetwijfeld zijn, ontdekken.

Iran heeft echter evenzeer alle Europese lidstaten en regio's nodig. De contacten gaan in twee richtingen.

Wanneer er zo'n gemeenschappelijke gedragslijn is op Europees niveau, zou ik wel eens willen zien of men dan even strikt in de leer zou zijn en of men omwille van de economische voordelen voor de Iraniërs, of voor de Saoedi's, of voor nog andere landen die 'hoffelijkheid' die ze van ons verwachten, al dan niet zou volhouden. Of de Vlaamse delegatie daar in haar eentje een houding moet aannemen die geen enkele andere Europese delegatie aanneemt, vraag ik mij af. Het lijkt me evident dat je daar op Europees vlak het best een gemeenschappelijke positie over inneemt.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Ik sluit me aan bij de twee laatste sprekers. We stellen vast dat het normaal gevonden wordt dat er voor het regime bepaalde regels gelden over wat je al dan niet moet dragen, en we hebben de ervaringen gehoord van collega de Bethune in de Senaat, waarbij een ambassadeur op voorhand vraagt om hem geen hand te geven. Kunnen we daarover op Europees vlak niet iets afspreken? We zouden een voorbeeld kunnen stellen en die vrijheid promoten, als we zeggen dat we met een delegatie van mannen en vrouwen komen en dat bij ons de geplogenheden zo zijn dat vrouwen zelf mogen kiezen wat ze aantrekken.

Minister-president, ik weet niet of u zo'n poging heeft ondernomen. Het raakt mij diep als ik de foto's zie, dat die dames, zoals onder meer de gedelegeerd bestuurder van FIT, niet uit vrije keuze en in het bijzijn van de minister-president en van allerlei zakenmannen, er zo beteuterd bijliepen omdat ze zich niet in hun sas voelden. Is daar op voorhand een poging ondernomen om tot afspraken te komen? Vlaanderen alleen zal het niet kunnen waarmaken, maar is daar toen een poging over ondernomen?

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, ik vind het voorstel van collega de Bethune heel interessant. Als we een soort handelswijze afspreken binnen onze eigen delegatie, binnen de perken van de gebruiken en de wetten van het land waar we op bezoek zijn, kunnen we toch op een of andere manier veruitwendigen dat voor ons mannen en vrouwen gelijk zijn. Ik vind dat een interessante piste. Dat betekent nog niet dat het gemakkelijk is. Bovendien kun je die afspraak voorafgaand ook al diplomatiek meegeven. Omgekeerd, wanneer er missies naar hier komen, kan je dat ook. Moet dit Europees worden afgesproken? Ik vind dit nu net een zaak waar je als Vlaanderen wel een voorbeeldfunctie zou kunnen in hebben: weldoordacht, goed voorbereid en niet geïmproviseerd.

Het lijkt mij bovendien, en voor zover collega de Bethune daar niets op tegen heeft, een heel interessant onderwerp voor de Raad van Europa, waar mensenrechten, naast democratie en de rechtstaat, primordiale elementen zijn. Ik ben graag bereid om met u en anderen te zien of die idee vorm kan krijgen. Het zou heel interessant kunnen zijn omdat het de diplomatieke relaties 'kadt' en we onze waarden kunnen uitdragen zonder dat het hoeft te leiden tot een diplomatiek conflict. Vaak weet je niet hoe je daarmee moet omgaan en zo kom je in dergelijke situaties terecht, waarover je de minister-president overigens geen enkel verwijt kan maken.

Kortom, ik vind het een heel interessante piste om zo'n visuele manier van handelen af te spreken, die, wat ons betreft, binnen een andere context van wetten en gebruiken verloopt en waar je moeilijk buiten kan, maar die wel visueel markant is. Ik vind dat knap gevonden en ik ben graag bereid om dat nader te bekijken, samen met al wie daaraan wil meewerken. Ik zal dit voorstel binnen de Belgische delegatie alvast op een van onze coördinatievergaderingen naar voren brengen. Als daar ideeën over bestaan, misschien ook vanuit het kabinet, wil ik die graag in overweging nemen. Ten slotte vind ik wel dat dit nu uitgerekend iets is waar je als Vlaanderen in de internationale politiek wel een voortrekkersrol kunt in spelen, zonder dat het moet leiden tot diplomatieke problemen.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): De Iraanse Kamervoorzitter heeft ons parlement bezocht. Ik kreeg vooraf bezoek van de ambassadeur. U kent de salons van de Kamervoorzitter, daar hangen allerlei kunstwerken van 'onbevleete en bevleete ontvangnissen'. Hij had mij gevraagd sommige van die schilderijen te verwijderen en geen wijn te schenken aan tafel. Ik heb het diner geschrapt en ik heb

de voorzitter ontvangen met thee en water. Ik heb twee uur met hem gesproken en heb hem verder niets meer aangeboden.

De voorzitter: Collega De Croo, dat is een mogelijkheid, maar uit die gedragswijze is niet zeer prominent de gelijkheid tussen mannen en vrouwen tot uiting gekomen. Wie weet kunnen we op dit stuk in de toekomst wel een voortrekkersrol spelen.

Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De gewesten zijn bevoegd voor buitenlandse handel en hebben bewezen dat ze die missie kunnen volbrengen. Uiteraard is dat gebeurd met de volle medewerking van de ambassadeur. Zo hoort het ook in een federaal land. Het staat ook met zoveel woorden in het federaal regeerakkoord dat de ambassadeurs dienstbaar zijn aan de gewesten. De ambassadeur, die van Waalse origine is, heeft dat op een correcte manier ingevuld en ik heb hem daarvoor publiekelijk bedankt.

Het betalingsverkeer blijft een belangrijk aspect. Ik deel de mening dat de Europese Unie daarin een rol zou kunnen spelen. Van twee zaken één. Ofwel is er een nucleair akkoord en zijn we ervan overtuigd dat het nageleefd wordt, wat mij bevestigd werd door onze mensen ter plekke die het ook kunnen weten. Als er weer handel mogelijk is, moet je ervoor zorgen dat er ook financiering mogelijk is. We mogen niet in een schizofrene situatie terechtkomen, waarbij gezegd wordt dat er handel mag worden gedreven, maar zonder financiering en betalingen. De EU zou assertiever kunnen optreden wat dit betreft ten opzichte van de Verenigde Staten.

Wat betreft de mensenrechten staat dit regime haaks op alle waarden, fundamentele rechten en vrijheden die wij koesteren. Daar laat ik geen enkele twijfel over bestaan. Helaas is het zo dat als je alleen nog handel gaat drijven met die landen die onze waarden ook in praktijk brengen er wereldwijd niet zoveel zijn. Als je kijkt waar de doodstraf wordt toegepast, kom je tot verrassende resultaten, ook als je kijkt naar vrouwenrechten of de rechten van LGTB. Denk maar aan India, dat de grootste democratie ter wereld is. In heel veel landen zijn er op dat vlak veel problemen. Ik denk dat handel een hefboom kan zijn tot contacten en het vrijmaken van de geesten. Dat is in het verleden ook bewezen met een aantal regimes. Als je wegblijft, zoals de heer De Croo suggereert, ga je ook niet met de universiteiten samenwerken, zodat jonge mensen met elkaar kennis kunnen maken. Dan kun je ook niet verwachten dat er wederzijdse beïnvloeding is die ertoe kan leiden dat er liberalisering ontstaat.

Ik zie dat mevrouw Mogherini, die het over de mensenrechten heeft gehad, een hoofddoek heeft aangetrokken om bij de hoogste geestelijke leider op bezoek te gaan. Wat de handdruk betreft en wat collega de Bethune hier heeft gezegd, daarover moet nagedacht worden. Ik ga daar nu geen antwoord op geven. Ik heb vastgesteld dat zeker een vijftiental Iraanse dames, met hoofddoek, mij wel een hand gegeven hebben. In principe mogen ze dat zelfs niet doen. Zij overtreden dat dus wel, in het bijzijn van Iraanse mannen. Je moet erover nadenken wat nu het beste is. Ik stelde vast dat die jonge mensen in de auto hun hoofddoek afdoen, ook al zijn ze daardoor flagrant in overtreding. Op de staatsomroep wordt permanent gezegd: 'Dit is publieke ruimte, ook daar zal je de hoofddoek dragen.' Ze schuiven dat opzij en veroveren stap voor stap een beetje terrein, net zoals dat in andere landen gebeurt. Je moet daarover nadenken. Moet je aan niemand nog een hand geven? Of ga je nu net diegenen die wel de stap durven te zetten aanmoedigen? Dit is een belangrijk punt.

Mijnheer De Croo, u hebt gelijk. Ik heb het Studiecentrum voor Kernenergie (SCK) daar aan bod gebracht. Als er nog een missie zou komen, denk ik dat het er een zou kunnen zijn met naast het puur handelseconomische aspect het onderzoeksaspect, het kennisinstellingenaspect, het academisch aspect. De Vlaamse universiteiten zijn

zeer bedrijvig in de academische diplomatie. Het is ook mijn aanvoelen dat het SCK een belangrijke partner zou kunnen zijn.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, ik stel vast dat mijn vraag aanleiding heeft gegeven tot een kamerbrede gedachtewisseling. Het moet, denk ik, de bedoeling zijn van vragen om uitleg dat ze een politiek debat veroorzaken in de commissie.

Er schoot mij daarnet iets te binnen in verband met de problematiek van het handen geven. We waren twee weken geleden met de commissie Brussel en de Rand in Canada. We namen daar deel aan een ontmoeting met de interreligieuze dialoog. Er was op voorhand gezegd dat een van die mensen geen hand zou geven aan de vrouwen. Tot verrassing van sommigen bleek het niet de imam te zijn maar de rabbijn. De voorzitter en de ondervoorzitter van de delegatie wilden hem de hand geven. Die man wou niet. Ik was de volgende in de rij en heb toen ook geen hand gegeven. Dat gebeurde zonder dat dat was afgesproken met mevrouw de Bethune. Ik voelde mij daar redelijk ongemakkelijk bij omdat mensen geen hand geven tegen mijn natuur ingaat, zeker niet als ze zelf de hand uitsteken. Ik heb dat toen gedaan uit solidariteit met de voorzitter en ondervoorzitter van de commissie. Dat kan op onverwachte momenten gebeuren. Het zou goed zijn dat er in de samenleving een code zou zijn hoe wij als parlementsleden daarmee omgaan. Dat is niet een uitsluitend Vlaamse problematiek, het gaat over heel Europa, in de contacten met andere delen van de wereld. Het is belangrijk te weten hoe we daarmee op een goede manier, zonder bijkomend olie op het vuur te gooien, kunnen omgaan en tegelijk een duidelijk signaal geven. Veel mensen hier delen die zorg. Er is nog werk aan de winkel om goede codes te ontwikkelen.

Minister-president, wat betreft de piste van het versterken van de wetenschappelijke uitwisseling – contacten, de SCK is genoemd, onze universiteiten – is er met Iran zeker nog veel te doen. Handel zorgt voor uitwisseling van ideeën, maar dit soort contacten evenzeer. We hebben het vandaag niet gehad over de hypocrisie in de Iraanse samenleving. Heel veel mensen volgen wanneer het moet in bepaalde omstandigheden bepaalde regels, terwijl ze er innerlijk niet van overtuigd zijn dat ze die graag volgen. Op een aantal momenten gooien ze die regels overboord. We zouden daar nog lang over kunnen discussiëren. We moeten zeer goed inspelen op die zaken. We moeten er ons goed van bewust zijn. We moeten, wanneer we met die landen in contact zijn, een juiste reactie nastreven.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de opvolging van de resolutie betreffende het bannen van massavernietigingswapens – 283 (2016-2017)

Voorzitter: mevrouw Güler Turan

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Op 22 april 2015 nam het Vlaams Parlement de resolutie aan over het bannen van massavernietigingswapens. De resolutie was heel kort en daarom zal ik haar met plezier nog eens voorlezen: "Het Vlaams Parlement vraagt de Vlaamse Regering om er bij de Federale Regering op aan te dringen om zich, in overleg met de Europese Unie- en NAVO-partners, in te zetten voor een kernwapenvrije wereld en voor de terugtrekking van alle kernwapens uit Vlaanderen."

In mei 2016 heb ik de vraag gesteld naar de opvolging. Het antwoord was toen dat om onverklaarbare reden de resolutie aan de aandacht was ontsnapt, maar dat er snel gevolg aan zou worden gegeven. Dat is al enkele maanden geleden. Maar er was een bijkomende aanleiding. Deze vraag werd op 13 oktober ingediend. Toen was ze op dat punt nog actueel. Ondertussen zijn we bijna een maand later en we krijgen pas nu de kans om deze vraag te stellen. Daardoor is ze een klein beetje gedateerd, maar desalniettemin nog relevant.

Er was een concrete kans voor de inzet voor een kernwapenvrije wereld. Op het internationale toneel was er een bijeenkomst van The First Committee van de VN. Daar lag een resolutie voor die moest leiden tot de opstart van de onderhandelingen over een internationaal verdrag over een verbod op kernwapens. Toen al bleek dat België tegen zou zijn geweest. Minister-president, ik ging u dus vragen om nog eens aan te dringen bij de Federale Regering. Maar doordat ik de vraag niet heb kunnen stellen, is dit niet kunnen gebeuren en zitten we nu met het resultaat dat België heeft tegengestemd in The First Committee. 123 landen stemden voor, 38 tegen en 16 hebben zich onthouden. Het slechte nieuws is dat België heeft tegengestemd, maar het goede nieuws is dat er een overduidelijke meerderheid was, en dat die conferentie over een wettelijk verbod op kernwapens volgend jaar zal plaatsvinden. Dan blijft het natuurlijk de vraag of België daaraan zal deelnemen. Het is natuurlijk niet omdat België heeft tegengestemd dat het niet zou kunnen meedoen aan die conferentie.

Ik verwees ook naar de toen zeer actuele politieke consensus die in mijn ogen groeide, of groeit, om in België dat soort verbod op kernwapens te steunen. Ik verwijs hiervoor naar de gezamenlijke stellingname van de voorzitters van de Vlaamse jongerenpartijen: Jong N-VA, Jong CD&V, Jong VLD, Jongsocialisten en Jong Groen. Zij schreven toen een vrije tribune, en ik breng hier een greep uit de – gekende maar wel belangrijke – argumenten naar voren.

Het gevaar op een nucleaire ontploffing, met wereldwijde, catastrofale humanitaire gevolgen is reëel. Militaire experts waarschuwen voor diefstal of nucleaire cyberhacking door terroristen. Het gebruik van kernwapens gaat in tegen het internationaal humanitair recht en ligt in de grootteorde van een genocide. Dreigen met het gebruik van kernwapens, is immoreel, illegitiem en hoogstwaarschijnlijk binnenkort ook illegaal. Een verbod verhoogt de druk op de kernwapenstaten. Die geven met grootschalige moderniseringsprogramma's voor hun kernwapens duidelijk te kennen dat ze hun ontwapeningsverplichtingen niet willen nakomen. Het zal ook druk zetten op bedrijven om zich terug te trekken uit de nucleaire wapenindustrie. Een verbod is complementair met andere ontwapeningsvoorstellen. Een verbod en de 'stap-voor-stap'-benadering die België promoot, sluiten elkaar niet uit. De verspreiding van

kernwapens gaat voort. Noord-Korea heeft dit jaar al twee kernproeven uitgevoerd. Zolang kernwapens bestaan, is het gevaar van een nucleaire catastrofe reëel.

Al deze argumenten zijn geplukt uit de vrije tribune van de jongerenvoorzitters van alle Vlaamse partijen. Hun conclusie was dat de Belgische Regering het initiatief voor een verbod op kernwapens volop moet steunen.

Minister-president, naar aanleiding van mijn vraag om uitleg van mei 2016 zei u terecht dat de positionering in het debat over een verdrag voor het bannen van kernwapens exclusief federale bevoegdheid is. Dat is op zich niet de kwestie hier. Ik vraag u niet dat u iets beslist maar wel dat u de resolutie van het Vlaams Parlement uitvoert. Die resolutie geeft u de opdracht om er bij de Federale Regering op aan te dringen dat zij zich zou inzetten voor een kernwapenvrije wereld en voor het bannen van massavernietigingswapens. Dat is wat er aan de orde is met dit nieuwe internationale verdrag of met de onderhandelingen die daarover zullen starten.

De heer Van Overmeire sprak tijdens die bespreking op 24 mei 2016 de wijze woorden: "Als je ziet hoeveel regeringen, regimes nu op korte tijd wegzinken in chaos, en dat potentieel nu eigenlijk op een soort markt komt," – het gaat over kernwapens – "dan lijken me dat zeer angstwekkende fenomenen. Ook vanuit dat oogpunt is het verstandig om dat arsenaal zo veel mogelijk te beperken als je het niet onmiddellijk helemaal de wereld uit krijgt."

Ik herneem een vraag van de heer De Croo die ook een antwoord verdient. Hij heeft die vraag toen gesteld, maar ze werd niet beantwoord. De heer De Croo zei toen dat u het antwoord ook later mocht geven. Het is nu het goede moment. Hij vroeg: "Is er hypothetisch een bevoegdheid om Vlaanderen eventueel kernwapenvrij te kunnen maken, zoals sommige gemeenten dat verklaren?" – maar ook heel het Vlaams Parlement, voeg ik er even aan toe – "Ik vraag daarop nu geen antwoord, maar ik stel maar de vraag, omdat u ook dat ons zou kunnen voorlichten na de contacten die u federaal zeker gaat hebben."

Minister-president, kunt u zo concreet en precies mogelijk een overzicht geven van welke stappen u hebt ondernomen om uitvoering te geven aan die resolutie? Wat met het feit dat dat internationale verdrag er zit aan te komen of de conferentie daarover? Mijn vraag was initieel dat het federale niveau tijdens de stemming 'ja' zou stemmen, maar die is zonder voorwerp geworden. Het is niet gebeurd. Ik dring erop aan om aan de conferentie deel te nemen. In opvolging van de vraag van de heer De Croo, vraag ik of er, los van de vraag of u dat nu opportuun vindt, een juridische mogelijkheid is om Vlaanderen kernwapenvrij te maken.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Dames en heren, ik heb na uw vraag onmiddellijk, en wel op 1 juni 2016, een brief gestuurd naar de premier met het verzoek om in te gaan op de vraag van het Vlaams Parlement om zich in te zetten voor een kernwapenvrije wereld en voor de terugtrekking van alle kernwapens uit Vlaanderen. Ik heb de resolutie van het Vlaams Parlement in de bijlage meegestuurd.

In de brief staat: "In verband met de problematiek van massavernietigingswapens ligt de focus van de Vlaamse Regering in de hoofdzaak op haar bevoegdheden inzake de controle op de uitvoer van producten en technologieën voor tweërlei gebruik. Deze controle heeft als doel de proliferatie van deze massavernietigingswapens tegen te gaan. In het licht van deze verplichtingen worden alle aanvragen voor de uitvoer van nucleaire producten en van dragers van nucleaire producten getoetst aan de toepasselijke internationale en Europese regelgeving en wordt op die manier een strikte en correcte exportcontrole

gegarandeerd als bijdrage tot de strijd tegen de verspreiding van kernwapens. Ook op relevante internationale fora waar de deelstaten vertegenwoordigd zijn, wordt aangedrongen op een strikt nucleair exportcontrolebeleid. Het gaat enerzijds om de raads werkgroepen voor respectievelijk producten en technologieën voor tweërlei gebruik en conventionele wapens, en anderzijds om het Wassenaar Arrangement, de Nuclear Suppliers Group en het Missile Technology Control Regime. Wat betreft nucleaire ontwapening en het opslagen van wapens op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, onderschrijft de Vlaamse Regering uiteraard het doel vooropgesteld in het Non-Proliferatieverdrag, namelijk de uiteindelijke eliminatie van alle kernwapens in de wereld.”

Ik onderstreep dat binnen de bevoegdheid op het vlak van uitvoer van strategische producten en technologieën voor tweërlei gebruik, Vlaanderen een eigen en specifieke rol vervult om de proliferatie van massavernietigingswapens tegen te gaan. Dit gebeurt door het zeer strikt toetsen van alle aanvragen voor de uitvoer van nucleaire producten aan de toepasselijke internationale en Europese regelgeving.

Wat betreft nucleaire ontwapening en het opslaan van wapens op het grondgebied van het Vlaamse Gewest, onderschrijft de Vlaamse Regering het doel vooropgesteld in het Non-Proliferatieverdrag, namelijk de uiteindelijke eliminatie van alle kernwapens in de wereld. Daarom heb ik gevraagd om de bekommernissen van de Vlaamse Regering met betrekking tot deze materie ter harte te nemen bij de initiatieven van de Federale Regering om zowel via het bereiken van gemeenschappelijke posities in de EU als via initiatieven ad hoc met gelijkgezinde NAVO-partners te pleiten voor verdere vooruitgang in de vermindering van de bestaande strategische nucleaire arsenalen.

U was zo vriendelijk om de vraag van de heer De Croo te hernemen. Vlaanderen is niet bevoegd om zich kernwapenvrij te maken en zit bij die gesprekken niet aan tafel. Het is de Federale Regering die exclusief bevoegd is voor alles wat met defensie te maken heeft. Ik verwijs naar hoofdstuk 6 van de Grondwet. Het is ook de federale overheid die verantwoordelijk is voor de verplichtingen van België ten aanzien van de NAVO.

Ik ben, in lijn met de resolutie, inderdaad voorstander van een wereldwijde ban op kernwapens. Het is overigens van groot belang om dit waar mogelijk open te trekken naar de andere massavernietigingswapens. De resolutie van het Vlaamse Parlement draagt in de titel terecht ‘het bannen van massavernietigingswapens’.

Naar aanleiding van de eerste gasaanval honderd jaar geleden heb ik initiatieven genomen om tot herdenking over te gaan, niet alleen van de slachtoffers van deze eerste gasaanvallen maar ook van de talloze slachtoffers die sindsdien gestorven zijn door het gebruik van massavernietigingswapens.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): U hebt een belangrijke uitspraak gedaan door te zeggen dat u een voorstander bent van de ban van kernwapens. U maakt terecht regelmatig een verwijzing naar het Non-Proliferatieverdrag, dat die doelstelling ook in zich draagt. De analyse en de ervaring is natuurlijk dat dit momenteel niet aan het gebeuren is, integendeel. Daarom zijn er nieuwe internationale instrumenten in ontwikkeling, namelijk een nieuw verdrag. Het had me ook geïnteresseerd indien u, los van een principiële stellingname en een houding die u aanneemt tegenover het Non-Proliferatieverdrag, zich zou uitspreken over een nieuw verdrag op het bannen van de massavernietigingswapens en wat België nu moet doen.

U zegt voorstander te zijn van een ban op alle massavernietigingswapens. Ik ben het daarmee eens. Er bestaan al verschillende verbodsverdragen op bijvoorbeeld

clusterbommen en mijnen. Het massavernietigingswapen dat momenteel nog geen verbod kent, zijn de nucleaire wapens. Die vis kan niet worden verdrongen in het feit dat we voorstander zijn van het verbod en dat er verschillende verboden bestaan.

– *Rik Daems treedt als voorzitter op.*

Het zou in die zin belangrijk zijn dat Vlaanderen en in de eerste plaats België zich mee inschakelen in dit nieuwe internationale proces.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Het is terecht nadat er in Genève en New York over werd gedebatteerd dat we er ook in het Vlaams Parlement over spreken. Het sluit aan bij de resolutie die we hebben goedgekeurd over de massavernietigingswapens. Ons land heeft tegengestemd. We zitten daar in een moeilijke constellatie. De EU heeft verdeeld gestemd. De EU is momenteel op defensievlak geen leidende speler. De NAVO heeft nagenoeg unaniem tegengestemd, met Nederland dat zich onthouden heeft.

Ik heb heel wat sympathie voor de Nederlandse houding omdat ze alle initiatieven willen steunen, dus ook een verbodsbepaling, maar de voorwaarden die ze eraan koppelen, lijken me relevant. Nederland wil naïviteit vermijden. Het moet gaan om een verdrag waarvan de naleving verifieerbaar moet zijn en het moet alomvattend zijn. Het mag ook geen afbreuk doen aan het Non-Proliferatieverdrag. Dat is niet perfect en heeft zijn einddoel nog niet bereikt, maar heeft wel stappen in de goede richting gezet. We kunnen niet ontkennen dat het heel belangrijke stappen mogelijk heeft gemaakt, als we zien waarvan we kwamen in de jaren 80 en waar we nu zitten met het aantal kernwapens. Landen als Noord-Korea wijzen er echter op dat de verspreiding nog niet onder controle is. Een andere voorwaarde voor Nederland is dat het ene het andere niet mag ondergraven. De kernwapenstaten moeten natuurlijk ook mee aan boord worden gehesen, anders hebben we niet veel bereikt ten opzichte van de huidige situatie. We hebben dan wel een morele verontwaardiging uitgesproken, maar hebben juridisch geen stap in de goede richting gezet. In het signaal van Nederland kan ik mij het beste terugvinden.

Ik vind het goed dat er multilaterale initiatieven met hele grote draagkracht worden genomen. Meer dan 120 landen zetten zich erachter, waaronder ook EU-landen en voormalige kernwapenstaten zoals Brazilië en Zuid-Afrika die op een bepaald moment hebben gezegd dat ze stopten met die ontwikkeling. Ze hebben de auto in achteruit gezet, en het is belangrijk dat ze mee aan de kar trekken. Het is goed dat dergelijke initiatieven worden genomen, maar ik wijs op het punt van de verifieerbaarheid. Het mag het Non-Proliferatieverdrag niet ondergraven, maar beide moeten in de goede richting werken. We moeten ook de kernwapenstaten erbij betrekken.

Ik begrijp waarom de NAVO heel terughoudend is om eenzijdig stappen te zetten, maar we zullen op een bepaald moment wel stappen moeten zetten. Het is een heel moeilijke materie. Vlaanderen moet de moed hebben om zich daar blijvend over uit te spreken. We moeten niet zeggen dat het een puur federale materie is, want massavernietigingswapens zijn zo ingrijpend dat we er niet vanaf komen met een bevoegdheidsverdeling. Ik waardeer het antwoord van de minister-president en zijn standpunt. Het is een complexe materie. De jongerenvoorzitters van alle partijen hebben daarover een belangrijk standpunt ingenomen. Daarin zullen velen in Vlaanderen zich herkennen.

De voorzitter: Mevrouw Soens heeft het woord.

Tine Soens (sp·a): Als ik me niet vergis, moet de resolutie nog bekrachtigd worden in december in de algemene vergadering van de Verenigde Naties.

Misschien is er daar nog een mogelijkheid om België tot zijn verstand te brengen en de resolutie alsnog goed te keuren.

Ondertussen stemde het Europees Parlement vorige week over een voorstel van resolutie dat de EU-lidstaten oproept om deel te nemen aan de onderhandelingen over een kernwapenverbod. Die resolutie werd naast de sociaaldemocraten en de groenen ook mee onderschreven door de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (ALDE) en de Europese Volkspartij (EVP). Kan Vlaanderen deze oproep van het Europees Parlement ondersteunen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb daar eigenlijk niets meer aan toe te voegen. Ik heb mijn standpunt duidelijk gemaakt. Het is zelfs geen bevoegdheid van het Overlegcomité. Ik kan niet in de plaats treden van, ik kan alleen de resolutie bezorgen. Er was geen kwaaië wil mee gemoeid en ik heb die onmiddellijk bezorgd en er met aandrang voor gepleit. Ik zie wat ik zie op federaal vlak. Ik zie ook welke commentaren erover verschijnen en waar eventueel de problemen zitten. Ik heb niet de bevoegdheid om dit te regelen en te agenderen op welk niveau ook.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Ik ben het niet eens met de heer Kennes dat enkel de kernwapenstaten betrokken partij zijn. Hij zei dat er geen verdrag kan worden gemaakt als de betrokken partijen niet meedoen. Ik denk dat we allemaal betrokken partij zijn. Dat maakt het net gevoelig. De beslissingsmacht kan niet alleen bij die landen worden gelegd die kernwapens hebben.

In 1972 is er een ban op biologische wapens gekomen, in 1993 op chemische wapens, in 1997 op landmijnen en in 2008 op clusterbommen. We moeten één wapen aan dat lijstje toevoegen, namelijk de kernwapens.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de aanpassingen aan het Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) – 431 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Wouter Vanbesien aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de effecten van het CETA-akkoord (Comprehensive Economic and Trade Agreement) op het Trans-Atlantisch Handels- en Investeringsverdrag (TTIP) – 441 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Minister-president, de interesse van de leden van de meerderheidspartijen voor deze handelsakkoorden hebben we de afgelopen weken uitvoerig kunnen vaststellen. Het debat werd onmogelijk gemaakt door stemmingen, punten werden van de agenda gehaald, maar daar hebt u persoonlijk niet veel mee te maken. Dat was een keuze van de meerderheid in deze commissie.

Op donderdag 27 oktober bereikten de deelstaten en de Federale Regering een akkoord over de bezwaren die de Waalse en Brusselse regeringen hadden bij het

akkoord tussen de EU en Canada. Het federale parlement en de parlementen van de deelstaten kregen tijd tot vrijdag 28 oktober middernacht om zich over de tekst uit te spreken. Als ze het licht op groen zetten, kon België het CETA ondertekenen. Dat groen licht is er inderdaad gekomen en de ondertekening is een feit. De tekst werd naar het Comité van Permanente Vertegenwoordigers bij de EU gestuurd, zodat ook de andere 27 lidstaten het verdrag kunnen goedkeuren.

Mijn vraag van vandaag gaat over de bijgevoegde teksten, die toch juridisch bindend zouden zijn. U was er niet toen we in de plenaire vergadering over het CETA hebben gedebatteerd. Dat debat kwam er omdat de kwestie in Wallonië leefde, want voor ons was het vijgen na Pasen. Collega's van de meerderheid, ook van uw partij, hebben ons tijdens dat debat met hand en tand uitgelegd dat de bijgevoegde teksten juridisch bindend zouden zijn. Volgens hen zijn de belangrijke verduidelijkingen in de bijgevoegde teksten inzake het vrijwaren van openbare dienstverlening van liberalisering en inzake het recht van overheden om ambitieuze sociale en milieunormen te hanteren, uitvoerig opgenomen. Zo wordt de regelgevende samenwerking aan een ratificatie door de nationale parlementen onderworpen. Er mag ook geen genetisch gemodificeerd voedsel worden ingevoerd volgens de tekst waarover Wallonië heeft onderhandeld.

Ook stelt de tekst bijkomende voorwaarden aan het omstreden systeem van arbitrage dat geschillen tussen bedrijven en overheden beslecht, het Investment Court System (ICS). De rechters die daarin zetelen moeten onafhankelijk zijn en zullen zich aan een gedragscode moeten houden. Dat hebt u de week nadien ook uitvoerig in de plenaire vergadering verduidelijkt. De rechters worden gekozen en betaald door de lidstaten. Banden met de zakenwereld zijn uit den boze. Zodra het hele mechanisme is uitgewerkt, wordt aan het Europees Hof van Justitie een advies gevraagd om na te gaan of het verenigbaar is met alle Europese regels. Bovendien – en dat is een van de belangrijkste aanwinsten – eigent het Waals Parlement zich het recht toe om het CETA uiteindelijk niet te ratificeren indien de wijzigingen aan het ICS niet onverkort worden uitgevoerd of indien het systeem niet compatibel blijkt te zijn met de Europese rechtsorde. Als het Europees Hof van Justitie in een arrest vaststelt dat het ICS niet compatibel is met de Europese rechtsorde, dan kunnen ook Vlaanderen, België of om het even welke lidstaat niet overgaan tot ratificatie van een verdrag met het ICS-systeem erin.

Minister-president, zijn de toegevoegde teksten juridisch bindend of niet? Is de interpretatieve verklaring die eerder werd toegevoegd juridisch bindend? De VN bepaalt de juridische reikwijdte van interpretatieve verklaringen of instrumenten als volgt: "A State may make a declaration about its understanding of a matter contained in or the interpretation of a particular provision in a treaty. Interpretative declarations of this kind, unlike reservations, do not purport to exclude or modify the legal effects of a treaty. The purpose of an interpretative declaration is to clarify the meaning of certain provisions or of the entire treaty."

Ik vertaal even kort, zoals ik het begrijp en juridisch heb geleerd: "De tekst is de aanvankelijke tekst en enkel bij interpretatieproblemen kan de interpretatieve tekst worden gebruikt. Die mag echter nooit tegen de zin van het verdrag op zich ingaan."

Minister-president, is de interpretatieve tekst nu bindend of niet? De Verenigde Naties zeggen van niet.

Wat is de waarde van de toegevoegde teksten? Vindt u ze een meerwaarde voor het verdrag? Waarom wel, waarom niet? We hebben in de pers duidelijk andere verklaringen gelezen.

Vindt u dat de spelregels die nu voor het CETA zijn uitgezet, ook moeten gelden voor toekomstige handelsverdragen? Moeten die spelregels ook gelden voor de

TTIP-onderhandelingen? Op welke manier heeft dat een invloed op de slaagkansen van toekomstige handelsakkoorden en van het TTIP, dat vandaag in coma ligt en wat mij betreft ook niet wakker moet worden gemaakt?

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Minister-president, mijn vraag is kort en sluit aan bij de laatste vraag van mevrouw Turan. Uzelf en de andere voorstanders van het CETA hebben het een modelakkoord genoemd, dat de standaard wordt en een positief effect zal hebben op toekomstige handelsverdragen. We kunnen niet meer lager gaan dan wat er in het CETA staat. In dat kader wordt ook vaak verwezen naar het TTIP, een zeer gepolitiseerd en gemediatiseerd onderhandelingsproces met de Verenigde Staten van Amerika. Ook daarvoor zou het CETA een model en standaard worden.

Ik heb daarbij volgende concrete vragen.

Welke aspecten van het CETA zullen model staan voor het TTIP? Op welke manier verloopt die invloed?

Gaat u het engagement aan dat als er in het TTIP een arbitragesysteem wordt ingebouwd, het ook een International Court System moet zijn, met ten minste de onafhankelijkheidswaarborgen en beroepsmogelijkheden die nu in het kader van het CETA worden uitgebouwd? U weet dat wij geen fan zijn van een arbitrage-systeem. We denken dat we zoiets met ons rechtssysteem niet nodig hebben. U bent er wel een grote voorstander van en zegt dat het de nieuwe standaard is. Zult u dus uw eigen standaard ook voor het TTIP hanteren, terwijl u weet dat de Amerikaanse onderhandelaars die we in het Vlaams Parlement hebben gezien, het eigenlijk een no-go vinden en het helemaal niet willen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: U weet dat ik het CETA altijd heb verdedigd. Het is een verdrag met zeer hoge standaarden en normen. Ook collega Magnette zegt dat nu. Met het CETA is een nieuwe norm voor handelsverdragen gezet. Ik neem dus aan dat men daarmee ook ter linkerzijde akkoord gaat.

De besprekingen die we hebben gevoerd en die op het Overlegcomité zijn gestart, waren eerst vruchteloos. De eerste bijeenkomst van het Overlegcomité heeft maar een halfuurtje geduurd. Daarna zijn we drie of vier dagen met minister Reynders gaan samenzitten. Aan het verdrag werd daarbij niets gewijzigd, laat dat duidelijk zijn. Over het verdrag waren we 'uitonderhandeld'. Dat hadden de Canadezen ook duidelijk gemaakt. De onderhandelingen opnieuw openen was totaal onmogelijk, ook van Europese zijde. In 2014, onder de regering-Di Rupo, is er geparafeerd. Alles is toen bekeken en het was nu onmogelijk de 28 lidstaten ertoe te bewegen dat allemaal te heropenen.

Aan het verdrag is geen letter gewijzigd, maar er zijn wel verschillende documenten toegevoegd, niet alleen ten gevolge van onze besprekingen. Die toevoegingen wijzigen de betekenis van het verdrag niet.

Collega Turan, de interpretatieve verklaring is een bindend instrument. Het verdrag van Wenen kent dat in zijn artikel 31. Dat betekent dat, als er discussie zou zijn over een verdragsbepaling, dan duidelijk is dat de partijen het eens zijn over de interpretatie in deze of gene richting. Het 'Interpretative Instrument' dat werd toegevoegd en dat al van 18 oktober dateert, en dat tot stand gekomen was voor we aan tafel zijn gaan zitten met de premier, met minister Reynders en later opnieuw met de premier, heeft internationaalrechtelijk en diplomatiek een één-uidige betekenis, conform artikel 31 van het verdrag van Wenen.

In die interpretatieve verklaring staat in hoofdzaak wat het verdrag zegt en wat het verdrag niet zegt. Het voegt er niets aan toe. Bijvoorbeeld wat ICS betreft stond al in het verdrag dat het gaat over rechters en dat die rechters benoemd zijn door Canada en door de Europese Unie, op voordracht van de lidstaten. In het verdrag staat ook dat die rechters onafhankelijk zijn, dat ze een gedragscode hebben, dat er een goedkope toegang zal zijn voor kmo's en dergelijke meer. Al die zaken zijn nog eens bevestigd. Het verdrag bepaalt dat we geen afbreuk doen aan onze arbeidsnormen, aan onze productnormen, aan onze leefmilieunormen en noem maar op. Dit wordt voor zover nodig nog eens bevestigd in de interpretatieve verklaring. Die verklaring wijzigt de bepalingen van het CETA-verdrag niet, ze maakt er wel één geheel mee uit, zoals dat verdragsrechtelijk altijd het geval is.

Zoals gezegd was over de 'Joint Interpretative Instrument' op de Europese Raadsformatie Handel op 18 oktober al een akkoord bereikt. Later is daar op vraag van België een concordantietabel aan toegevoegd. Het gezamenlijk uitleggingsinstrument is dus een 'instrument', opgesteld door de partijen van het verdrag en gelinkt met de sluiting van het verdrag. Op die manier geeft het op een bindende manier richting aan de interpretatie van het CETA, indien ooit een discussie ontstaat over de interpretatie van één of ander artikel.

Daarnaast zijn nog 38 verklaringen toegevoegd uit naam van de Europese Commissie en/of de Raad van Ministers van de EU of uit naam van een of meerdere lidstaten. Dat is altijd het geval. Denk maar aan het verdrag van Lissabon. Daaraan zijn ook verklaringen toegevoegd namens ons land. Ook over het merendeel van deze verklaringen was reeds een akkoord bereikt op de Raad Handel van 18 oktober. Daarna kwamen de onderhandelingen binnen België en met de Europese Commissie. Daarbij was de commissie vertegenwoordigd door de heer Petriccione, die al vanaf 2009 tot en met 2014 over dat verdrag onderhandeld heeft en het dus van binnen en van buiten kent. De brave en zeer intelligente man was oververmoeid, maar het was wel belangrijk dat hij erbij was omdat hij op ongeveer elke vraag een pasklaar antwoord had, zowel over wat het verdrag zegt, als wat de regels zijn die de Europese Commissie hanteert, en de uitlegging die eerder al gebeurd was.

Zo is bijvoorbeeld in die interpretatieve verklaring toegevoegd, in verband met het ICS, dat de partijen de wens uitdrukken dat dit zou kunnen uitgroeien tot een multilateraal en internationaal gerechtshof, zoals het Internationaal Strafhof. Die wens om te komen tot een multilateraal investeringsgerecht stond al in het verdrag en wordt nog eens in het Interpretative Instrument bevestigd.

Hetzelfde geldt voor de gedragscode van de rechters en de laagdrempelige toegang voor kmo's. Ikzelf ben daarvoor tussengekomen bij commissaris Malmström die mij dat al in een brief van 1 december 2015 bevestigd heeft. Het is dus niet zo dat daar vooraf helemaal niet over werd gesproken tot onze Waalse collega's daarmee op de proppen kwamen. Toen al bevestigde commissaris Malmström mij dat: "The cost of the establishment and functioning of the court system will be kept at the lowest possible level and will be borne jointly by the parties to the agreement, namely, the EU and the US, not by the companies. In addition, the proposal includes specific SME-friendly provisions, like for example, cost savings for SME." Toen al was dat de bedoeling, het staat zo in het verdrag en is ook nog eens geëxpliciteerd. Trouwens, een kmo hoeft niet naar een ICS te stappen, maar kan ook de nationale rechtbank kiezen. Je kunt wel niet voor beide sporen tegelijk kiezen, wat logisch is.

Er zijn nog verklaringen toegevoegd, die ik niet allemaal zal overlopen, zoals onder meer over voedselveiligheid, de bescherming van de sociale regels en dergelijke meer. De Joint Interpretative Instrument is een bindend instrument dat wereldwijd gekend is, conform artikel 31 van het verdrag van Wenen.

Bij de verklaringen namens de lidstaten is ook een Belgische verklaring toegevoegd. Op hoofdlijnen bevat deze verklaring in de eerste plaats een verwijzing naar de Grondwet, dat de deelstaten mee moeten ratificeren. Dat is een bepaling ten overvloede, want ook als je dat daar niet in vermeldt, is dat de intern-rechtelijke procedure in het federale België. Een tweede punt is de bevestiging van de praktijk dat alle overheden de voorlopige inwerkingtreding grondig zullen opvolgen. Dat is een bevestiging zowel van de Vlaamse als van de federale praktijk. Ten derde wordt bepaald dat mocht het ratificatieproces mislukken binnen België, de federale overheid binnen een termijn van een jaar de Europese Commissie hiervan in kennis moet stellen. Ten vierde was het belangrijk voor onze Waalse collega's te bevestigen dat ICS niet in werking treedt voor de ratificatieprocedure is beëindigd, zoals bepaald wordt in artikel 30 van het CETA-verdrag zelf. Een vijfde punt is toegevoegd op vraag van de Waalse collega's over het feit dat de voorlopige inwerkingtreding overeenkomstig het verdrag kan worden opgezegd. Het is zo dat er na de ondertekening op korte termijn een voorlopige inwerkingtreding zal zijn voor alle handelsverdragsrechtelijke bepalingen, maar niet voor het investeringsluik. Dat was van meet af aan zo bepaald. Dat laatste gebeurt pas na de ratificatie en dat is ook logisch.

Ik heb van meet af aan gezegd dat dit eigenlijk Europees een ietwat manke constructie is. Commissievoorzitter Juncker zei dat hij met het verdrag naar alle parlementen zou gaan. Het handelsrechtelijk verdragsrecht is evenwel een exclusieve Europese bevoegdheid al van voor het verdrag van Lissabon. Het investeringsluik is inderdaad wel een gemengde bevoegdheid. Daarom heb ik al meermaals op diverse fora gezegd dat we dat in de toekomst het best wijzigen.

Op vraag van de Waalse collega's zal een opinie worden gevraagd aan het Europees Hof van Justitie over de verenigbaarheid van ICS met de Europese verdragen. De heer Petriccione zei daarover meteen dat dit voor de Commissie geen probleem is. Er loopt al zo'n procedure wat de investeerder-staatarbitrage ISDS betreft. Die man was daar vrij gerust in. Ik heb u destijds al het antwoord van de Europese Commissie daarover bezorgd. Al die zaken hebben we tijdig aangekaart. De Europese Commissie bevestigde toen, in verband met ISDS, dat ze nooit het Europees recht zullen mogen onderzoeken, behalve als een 'matter of fact'. Er kunnen op die manier geen wijzigingen komen aan de bepalingen van het Europees verdrag of aan de interpretatie daarvan. De Commissie verwoordde het als volgt: 'Conscious of this case law, the European Commission has very carefully negotiated provisions in all EU agreements containing investment dispute resolution provisions to ensure that such international tribunals will only interpret the international agreements in question and examine EU law only as a matter of fact, i.e. without any binding effect on EU institutions.'

Dat is toen al bevestigd. Nu heeft Wallonië nog eens gevraagd dat het Europees Hof daarover een opinie zou geven.

De heer Petriccione heeft gezegd dat dit binnenkort het voorwerp zou uitmaken van een opinie van het Europees Hof met betrekking tot ISDS, ervan uitgaande dat 'qui peut le plus peut le moins', want de ISDS-arbitrage gaat verder dan rechtbanken waar rechters zijn aangesteld door de verdragspartijen zelf.

Ten zesde staat erin: "Met uitzondering van de federale en Vlaamse overheid, zullen de overheden in België CETA niet ratificeren indien de gevraagde operationele aanpassingen aan ICS niet worden voorgelegd." Dat betekent dat Wallonië gezegd heeft, daarin bijgetreden door Brussel – maar Brussel heeft een zeer ambigue positie ingenomen want het heeft ook mijn toevoeging gesteund en heeft dus eigenlijk op twee benen gehinkt –, dat het maar zou ratificeren als de operationalisering van de gedragscode een feit is, als de instrumentalisering van het Hof uitgewerkt is. Ook daarvan heeft de heer Petriccione gezegd dat het geen

probleem is. We zijn van plan om dat allemaal spoedig op punt te zetten, want dit moet klaar zijn op het moment dat het verdrag in werking treedt. Wallonië heeft expliciet gezegd niet te zullen ratificeren als die instrumentalisering en operationalisering van ICS, de in het verdrag opgenomen gedragscode voor de rechters, er niet zijn. Het verdrag zegt uitdrukkelijk dat er een gedragscode moet zijn, dat die rechters onpartijdig moeten zijn, dat er een regeling moet zijn voor belangentegenstellingen en dergelijke meer. Het is normaal dat je dat uitwerkt in een soort 'code of conduct' binnen dat gerecht. Welnu, dit zal allemaal geoperationaliseerd worden voor de ratificering zal plaatshebben.

Dan is eraan toegevoegd dat Vlaanderen en Brussel de verklaring over het ICS verwelkomen.

Inzake regelgevende samenwerking staat er dat de besluiten moeten worden getroffen in onderlinge overeenstemming met de Raad en de lidstaten van de EU. Informatie en consultatie met de bevoegde parlementen worden geëxpliciteerd. Het overleg over regelgeving zou plaatsvinden tussen, in dit geval, Canada en de EU.

Tussen haakjes, in de voorafgaande fase wou Wallonië niet dat we daaraan deelnamen. Ik heb mij daartegen verzet. Ik heb gezegd dat onze ambtenaren daar wel naartoe zouden gaan. 'Ius vigilantibus scriptum': dat is hier ook bewezen. We hebben zeer hard gevochten, van 2009 tot 2014. Als er voorafgaande contacten zijn, bijvoorbeeld over de crashnormen van auto's of over andere productnormen, is het belangrijk dat je daar technisch bij bent. Er kan niets tot stand komen in afwachting van een ratificatie. Maar als men technische informatie begint uit te wisselen, vind ik het belangrijk dat je daaraan participeert. In het verdrag staat echter ook dat de regelgeving maar kan worden gewijzigd wanneer de twee partijen daarmee akkoord gaan. Het is een optie, een wens van het verdrag om op een aantal vlakken, inzake productnormen, veiligheid en dergelijke, te proberen tot uniformisering te komen, zonder dat er afbreuk wordt gedaan aan onze eigen hoge standaarden.

De vrijwaringsclausule bij marktverstoring kan worden ingeroepen bij de EU. Zoals in alle internationale verdragen staat ook hierin dat als ten gevolge van de vrijhandel een belangrijke structurele marktverstoring ontstaat, waarbij plots op een binnenlandse markt, hetzij in Canada hetzij bij ons, grote verschillen ontstaan, België dit op de Europese tafel kan brengen. Er staat ook in het verdrag dat er geen genetisch gemodificeerde organismen (ggo's) komen.

Ik geef u een aantal punten die opgenomen zijn in de eenzijdige Belgische verklaring. Het grote verschil met het Joint Interpretative Instrument is dat het Joint Interpretative Instrument door Canada en Europa goedgekeurd wordt en dus een bindende interpretatie vormt bij dat verdrag. De verklaringen van alle lidstaten op zich zijn natuurlijk geen verklaringen die ook goedgekeurd zijn door Canada. Iedereen weet dat het binnen de context in België op die manier zal moeten worden uitgelegd. Alle deelstaten moeten ratificeren. Maar nog eens, dat moest er zelfs niet in staan, om te weten dat het op die manier met gemengde verdragen moet gebeuren.

De Vlaamse Regering heeft op 16 september 2016 haar goedkeuring tot ondertekening gegeven omdat wij ervan overtuigd zijn dat het een goed akkoord is. De finaal onderhandelde tekst, zoals hij in de zomer van 2014 voorlag en geparafeerd werd op de EU-CAN Top van september 2014, was al goed en werd alleen maar beter omdat de ISDS-regeling werd vervangen door een bilaterale overeenkomst of een 'international accord system' waarvan de kosten worden gedragen door de beide partijen. De toegevoegde verklaringen leggen uit wat in het akkoord staat. De bepalingen van het 1600 pagina's tellende verdrag worden er niet door veranderd.

Bij de discussies moet rekening worden gehouden met dat interpretatieve instrument. Op vraag van België werd een concordantietabel toegevoegd bij het Joint Interpretative Instrument. Daarin staat op welk artikel en onderdeel daarvan elke interpretatieve verklaring betrekking heeft. Dat moet het gemakkelijker maken om de weg daarin terug te vinden.

Op vrijdag 28 oktober heb ik de Vlaamse Regering op de hoogte gebracht van de documenten. Deze verduidelijkingen zijn voor de Vlaamse Regering een bevestiging of verdere uitwerking van wat we inderdaad in het verdrag zelf al kunnen lezen. De houding van de Vlaamse Regering hoeft niet te verbazen. Er is een continuïteit tussen de vorige en de huidige regering. Vanaf de start van de onderhandelingen in de zomer van 2009 zijn we heel attent geweest en heel actief betrokken. Bij elk van de dertig onderhandelingsrondes waren er vier, vijf, zes keer interfederale werkgroepen. Dat zijn in totaal meer dan honderd werkgroepen. Daar hebben wij er sterk voor gezorgd dat onze offensieve en defensieve belangen behartigd zijn. 99 procent van de douanetarieven verdwijnt. Voor landbouw wordt 92 procent tot nul gereduceerd. De markt voor overheidsopdrachten in Canada gaat open tot op het niveau van de provincies. Die zijn, zoals bij ons de deelstaten en de lokale besturen, de belangrijkste investeerders. Regelgevende samenwerking krijgt op vrijwillige basis vorm. Onze professionele kwalificaties worden erkend. Onze architecten en dergelijke meer kunnen deelnemen. Er zijn veel opportuniteiten voor onze Vlaamse bedrijven. Er zijn vier hoofdstukken over duurzame ontwikkeling, arbeid en milieu, waarbij het maatschappelijk middenveld betrokken wordt in de jaarlijkse evaluatie van het akkoord via het Civil Society Forum.

U vraagt of de spelregels die nu zijn uitgezet voor het CETA ook moeten gelden voor toekomstige handelsverdragen en voor TTIP. Ik weet niet over welke spelregels u het hebt. Ik som de hoofdlijnen van de procedure zoals bepaald in artikel 207 en 218 van het verdrag over de werking van de EU voor u op. Er is een mandaat gegeven door de Raad. Dit komt tot stand nadat de lidstaten er hun zeg over hebben gegeven. Binnen België gebeurt dit nadat dit interfederaal is gevalideerd en goedgekeurd. Nadien wordt, zoals meestal gebeurt, dit mandaat nogmaals bevestigd. Dat is nu ook gebeurd, op 14 juli 2011, twee jaar na het eerste mandaat. Bij elke onderhandelingsronde worden talrijke voorbereidende en opvolgingsvergaderingen georganiseerd, waarbij de lidstaten de kans hebben om opmerkingen te maken. Artikel 207 van het verdrag stelt dat de basis voor de onderhandelingen altijd het door de lidstaten goedgekeurde mandaat is. De onderhandelingsteksten worden gedeeld met de Raad en het Europees Parlement. Op het einde van de rit geeft elke lidstaat binnen de Raad de goedkeuring tot ondertekening als deze akkoord gaat met het eindresultaat. Het bevoegde parlement kan zijn regering hierop afrekenen indien het tot een andere conclusie komt. In casu werd de goedkeuring tot ondertekening van het CETA binnen de Raad gegeven op 28 oktober 2016. Op 30 oktober 2016 werd het CETA formeel ondertekend.

Als u het hebt over de procedure, heb ik al gezegd dat er een discussie is over wat een exclusieve bevoegdheid van de EU is. Ik kijk uit naar het advies van het Hof van Justitie met betrekking tot het verdrag met Singapore. Er zal duidelijk worden gemaakt wat nu exclusief Europees en wat gemengd is, dus of nationale parlementen daar al dan niet hun zeg over moeten hebben. Dit zal een heel belangrijk advies of een heel belangrijke opinie zijn. Ik weet niet precies wat nu werd gevraagd, ik denk dat het om een advies ging. Dit gaat immers om een handelsakkoord nieuwe stijl, zoals het CETA. Ik heb dus geen probleem met deze spelregels. Die liggen vast in het Europees Verdrag. Die gelden bij alle verdragen. Dat wordt intra-Belgisch ook correct gespeeld voor diegenen die daar actief betrokken bij willen zijn.

Als er nieuwigheden zijn, dan is dat in het licht van het TTIP. Daar is een welkome verbetering gebeurd vergeleken met het CETA: ook het Vlaams Parlement

krijgt toegang tot de onderhandelingsteksten, zoals het Europees Parlement. Dat was bij het CETA nog niet zo.

Ik zeg dat ik wel problemen heb met mensen die vijf jaar lang de kans hadden om mee te wegen op het verdrag, die vijf jaar lang de kans hadden om te zeggen dat dat voor hen niet kon passeren, dat België niet akkoord mocht gaan met een bepaald hoofdstuk of dat er nog een bepaling moest toegevoegd aan een hoofdstuk, of iets gewijzigd. Ik heb problemen met partijen die tot tweemaal toe ook het onderhandelingsmandaat hebben goedgekeurd, in 2009 en 2011, en die bij het beëindigen van de onderhandelingen, bij de parafering, geen obstructie voerden of objecties hadden. Op het moment van het overgaan tot parafering werd nog eens de toestemming gevraagd aan de raad en is dat ook intra-Belgisch voorgelegd. Ik heb u gezegd dat onder de regering-Di Rupo de onderhandelingen zijn afgerond. Kort daarna, in de zomer of in september, is er ook geparafeerd. Dan heeft men in bijna de allerlaatste week of weken op het allerhoogste niveau problemen gemaakt. De interpretatieve verklaring, ik herhaal het, dateerde al van 18 oktober, vooraleer we rond de tafel zijn gaan zitten. Op zondag 23 oktober heeft minister Reynders nog een bijeenkomst georganiseerd met de Europese Commissie, met de federale overheid, met Wallonië. Wallonië is die zondag niet komen opdagen. De dag erna hebben we overlegd. Daarom zei hij te betreuren dat er zijn die de politiek van de lege stoel hanteren. Maandag was er een bijeenkomst van het Overlegcomité. Dat heeft amper een half uur geduurd omdat men zei dat men niet akkoord ging en dat men nog wel zou laten weten waarom. Dat was dus allemaal op het laatste moment, op het moment dat er al een top was georganiseerd. Internationaal is dat dus niet zonder gevolgen. Ik respecteer de Waalse autonomie hierin. Ik heb daar geen probleem mee. Ik respecteer dat Wallonië een standpunt ontwikkelt ter zake. Ik zeg alleen dat de noten moesten worden gekraakt in de periode 2009-2014. Op het einde kun je dat verdrag niet meer veranderen, wat ook gebleken is. Als dat de spelregels zijn waarop u alludeert, dan heb ik het daar wel moeilijker mee.

Het CETA staat model voor het TTIP wat inhoud en ambitie betreft. Ik heb al toegelicht wat het CETA inhoudt. Als we er wat het TTIP betreft in slagen om dezelfde resultaten te boeken met betrekking tot het opheffen van tarifaire en niet-tarifaire belemmeringen en om de markt van de overheidsopdrachten in de Verenigde Staten te openen, dan zou dat een fantastisch resultaat zijn. Ik denk dat het ook goed is dat er, in overeenstemming met het CETA, een systeem zou zijn waarbij ambtenaren en regulators elkaar ontmoeten om kennis uit te wisselen, om informatie te delen, om aanbevelingen te maken voor handelsgerelateerde regelgeving.

We moeten afwachten wat de verkiezingen in de Verenigde Staten zullen opleveren. Als Trump president wordt, dan denk ik dat er heel weinig kans is dat er een TTIP tot stand komt. Ook Hillary Clinton heeft zich daarvan gedistantieerd. Er is dus een breuk op dat vlak met president Obama. We zullen zien hoe, als zij wordt verkozen, het uiteindelijk zal verlopen. In de campagne zijn er natuurlijk veel zaken aan bod gekomen. Ook Sanders had bepaalde posities ingenomen. We zullen dus zien hoe dat verloopt.

Wat het ICS betreft: ik ben daarvoor gewonnen. Ik denk dat het goed zou zijn als we ook in het TTIP een ICS tot stand zouden kunnen brengen. U weet dat de Verenigde Staten op het ogenblik een allergie hebben voor nieuwe internationale instellingen, op alle vlakken, dat ze ook vinden dat ze daar veel te veel voor moeten betalen. Ze hebben ook zelf een lange traditie van ISDS. Ze hebben daarvoor hun eigen model ontwikkeld, maar wat de Europese Unie betreft, is het duidelijk dat het ICS ons te verkiezen model is.

Wat het ICS betreft, bekijken velen zich op Canada. Er zijn echter heel veel andere landen waarmee handelsakkoorden moeten worden gesloten en waarvan

onze bedrijven zeggen dat het misschien wel goed zou zijn dat ze niet voor die lokale rechtbanken moeten komen. Dat zijn ook heel gesloten handelssystemen. Mochten we echter snel een EU-Vietnamakkoord kunnen goedkeuren en ook Japan ervan kunnen overtuigen om hiermee in te stemmen, mochten we ter zake die weg kunnen opgaan, dan denk ik dat we opschuiven in de richting van de ambitie die in het verdrag staat, namelijk dat het ICS zou uitgroeien tot een multilaterale rechtbank. Dit is niet nu toegevoegd. Ik wil dat ook nog eens beklemtonen. We zullen zien. 'Das Wahre ist das Ganze.' Ik vind alleszins dat de principes die nu in het ICS zitten, ook in ISDS-formules zouden moeten kunnen worden opgenomen. Ik heb het dan over de onafhankelijkheid van de rechters, de toegang voor kmo's en de verbeterde relatie met de nationale hoven en rechtbanken. In de oude ISDS-formules is er geen sprake van een ethische code, is er geen garantie op de onafhankelijkheid van rechters. Ook is er geen systeem dat ook de rechtstoegang voor kmo's verzekert. Er werd al evenmin een duidelijke definitie over begrippen als 'onteigening' of 'substantiële ondernemingsactiviteit' in opgenomen, noch een garantie voor overheden op alle bestuursniveaus dat hun regelgevend recht te allen tijde overeind blijft. Dat zit wel in de nieuwe ISDS-formule, en ook in het ICS. Dat zijn de zaken die er inhoudelijk echt toe doen.

We zullen nu zien wat het advies met betrekking tot Singapore zegt, of dat mijn stelling bevestigt. Wie ben ik om mij uit te roepen tot de grootste autoriteit? Ik heb echter van meet af aan gezegd dat handelsverdragen de bevoegdheid van de EU zelf zijn, terwijl de investeringsverdragen gemengde verdragen zijn. We zullen zien wat het wordt, maar ik denk dat we er in de toekomst naar moeten streven om op die manier te werk te gaan. Als er één bevoegdheid is die meer dan ooit zinvol is voor de EU, dan is het die met betrekking tot de wereldhandel. Dat komt ook aan bod in de visie op de toekomst van de EU. India zegt al zijn bilaterale handelsovereenkomsten met alle lidstaten van de EU op. Ik wil wel, maar als een klein land als België en zelfs andere Europese landen allemaal individueel met die grootmachten aan de onderhandelingstafel moeten gaan zitten, dan staan we in een zeer, zeer zwakke positie. Dit is iets voor de EU, die ook kan waken over de Europese normen, over de standaarden, die ook hierin gevrijwaard zijn. In mijn ogen is dat dus absoluut een bevoegdheid van de EU.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp.a): Minister-president, ik dank u voor uw uitvoerig antwoord. Delen ervan vind ik hoopvol. Er zijn delen waarover ik het absoluut oneens zal blijven met u. Ik heb het u vorige keer ook al gezegd in de plenaire vergadering, maar u bent daar niet op ingegaan: ik vind het moedig van u dat u zit te verdedigen dat een internationale investeerder toch absoluut niet voor onze eigen rechtbanken moet verschijnen. Dat is de verdediging die u aanvankelijk op zich nam van het ISDS, en nu van de verbeterde ICS-vorm. Het ICS is inderdaad een verbetering in vergelijking met die oorspronkelijke, compleet willekeurige ISDS-arbitrage. Ik blijf het echter nog altijd niet begrijpen, vooral omdat het over Canada gaat, het land waar we het dichtst bij staan qua normen, qua cultuur, qua mensenrechten, qua democratie. Iedereen bevestigt dat. Ik begrijp dus nog altijd niet waarom men in dit geval niet verder kon gaan. U zegt over het TTIP dat er een mandaat is gegeven en dat dat mandaat niet kan worden gewijzigd. In dat aanvankelijke CETA-mandaat was er ook sprake van ISDS en was er geen sprake van ICS. Dat is zelfs gewijzigd na het afsluiten van de onderhandelingen.

U zegt over TTIP dat er een mandaat is gegeven, dat er wordt onderhandeld, dat het mandaat is bevestigd. Ik herinner me het mandaat van – als ik me niet vergis – vorige zomer, of september. Toen hebben slechts twaalf lidstaten hun mandaat hernieuwd in een brief aan de commissaris. U zegt dat er niets aan te doen valt, dat het dan aan de lidstaten is om al dan niet in te stemmen. Dat zegt u enerzijds. Anderzijds zegt u dat u het heel moeilijk hebt met die lidstaten of mensen die

gedurende heel die onderhandelingen niets van zich laten horen – sinds 2014 zijn de teksten afgesloten – en die dan na die interpretatieve teksten van 18 oktober nog problemen maken. Wel, ik vind het een goed democratisch recht om een discussie te voeren in het parlement. Op dat vlak kunnen we echt iets leren van premier Trudeau, die zei dat het njet dat er kwam uit Wallonië, of een tijdelijk njet op dat ogenblik voor de voorlopige inwerkingtreding, een democratisch gegeven is. Hij neemt ter zake een heel respectabele houding aan. Ik erger mij daar niet aan. Ik beseef maar al te goed dat ik nu wel in de oppositie zit, maar ik ben duidelijke signalen aan het geven, en ik ben niet de enige. Het is niet omdat ik niet in deze meerderheid zit, het is niet omdat de middenveldorganisaties vandaag niet fysiek aanwezig zijn, met al die burgerprotesten hierover, dat we totaal niet moeten worden gehoord. Diverse Europese toppolitici en commissarissen bevestigen dat men wat het CETA betreft, maar dat geldt evengoed voor het TTIP, doof en blind is voor de opmerkingen en de risico's. We moeten beginnen daar een antwoord op te formuleren.

De interpretatieve teksten zijn er ook gekomen naar aanleiding van die aanhoudende bezwaren. Die zijn niet de laatste week opgedaagd. Dan zou men ook kunnen vragen waarom het Duitse grondwettelijk hof maar op 13 oktober een uitspraak heeft gedaan. Wel, die uitspraak is ook heel duidelijk. Collega's, het CETA is vertrokken, maar dat is echt voorwaardelijk. Dat moeten we goed beseffen. De ratificatie moet komen. Er zijn nog uitspraken. Er zijn nog voorwaarden. Ik hoop dat men tot betere inzichten gaat komen. Wat uw verdediging van dat ICS betreft, daar kunt u, als Vlaams-nationalist, mij niet van overtuigen.

Ik heb verder een vraag tot verduidelijking. Met betrekking tot die verklaring van België, van alle deelstaten en de federale overheid, hebt u de artikelen opgesomd. Bij een ervan had ik wat vragen. Een en ander is me nog altijd niet duidelijk. Ik citeer: "In deze context, geven de regeringen van de deelstaten aan dat voor de materies die uitsluitend of gedeeltelijk tot hun bevoegdheden behoren binnen het Belgisch grondwettelijk systeem, ze de bedoeling hebben om iedere samenwerking inzake de regelgeving voor voorafgaande toestemming aan hun Parlement voor te leggen, en te informeren over elk regelgevend besluit dat daaruit voortvloeit." Ik neem aan dat dat te maken heeft met die regelgevende samenwerking. Men zegt dat elke samenwerking vooraf aan het parlement moet worden voorgelegd. Dus telkens als die commissie of dat comité waarin die ambtenaren zullen zetelen, vergadert, moet men eerst naar het parlement komen met de agenda, met een duidelijke standpuntbepaling en een duidelijke stemming in het parlement. Dat lees ik daarin. Als dat het geval is voor die regelgevende samenwerking, dan zal dat democratisch zijn. Als politiek verantwoordelijken zijn we immers soeverein als het gaat om het goedkeuren van wetgeving, om het nemen van initiatieven. Als wij als parlement ter zake het laatste woord krijgen, dan denk ik dat die regelgevende samenwerking democratisch zal zijn. Die zal immers een democratische toetsing van de parlementen krijgen. Ik heb echter vragen bij de praktische werkbaarheid van dat comité. Het gaat over iedere samenwerking inzake de regelgeving die voor voorafgaande toestemming aan de parlementen moet worden voorgelegd, en het parlement moet worden geïnformeerd over elk regelgevend besluit dat daaruit voortvloeit. Ik vind dat een heel belangrijk artikel met het oog op dat democratisch deficit. Ik vind dat al een grote garantie. Er waren twee systemen. Er was de combinatie van ISDS of ICS, met speciale rechtbanken, of arbitrage, whatever. Er was de combinatie met de regelgevende samenwerking. Parlementen zouden geen initiatieven kunnen nemen, want dat zou kunnen worden afgeblokt door een regelgevende samenwerking, in combinatie met miljoendossiers voor niet-rechtbanken waarmee men zou worden opgezadeld wegens initiatieven. Ik vind dat persoonlijk dus een heel grote realisatie en hoop dat Vlaanderen daar zeer actief aan heeft meegewerkt.

U zegt te vinden dat handelsakkoorden exclusief de bevoegdheid van Europa moeten zijn. U verwijst naar alle mogelijke verdragen. Ja, maar getuige uw

visienota over de EU bent u ook een van de eersten om te stellen dat er meer draagvlak moet worden gecreëerd voor Europa. Als u dat meent en als we de eurosceptici de mond willen snoeren, dan moeten we nadenken over hoe we met Europa tot bepaalde akkoorden komen. U had het net ook over een nieuwe generatie van handelsakkoorden, maar u hebt dat gebruikt in combinatie met dat proces van Singapore over exclusieve bevoegdheid. De nieuwe generatie van akkoorden zal echter niet worden gerealiseerd enkel en alleen door daar een exclusieve bevoegdheid van Europa van te maken, want dat is strikt genomen al zo. Het zal gaan over de inhoud en de systemen die men erin gaat zetten. Ik denk dat dat kantelmoment wel degelijk is bereikt met het CETA. Ik verwijs naar de minimale garanties in het CETA, als de grote game changer te gebruiken door lidstaten. Gaat u dat hanteren in uw toekomstige handelsakkoorden? Daarop hebt u geen duidelijk antwoord gegeven. Daarop hebt u echt als een politicus geantwoord: er is een mandaat gegeven, er is een mandaat bevestigd, er zijn talrijke vergaderingen waarop de lidstaten opmerkingen kunnen geven. Er is een basistekst op basis van het goedgekeurde mandaat. Op het einde kan de lidstaat punt 5 al dan niet goedkeuren. Dan hebt u gezegd dat het CETA op 28 oktober is goedgekeurd en uiteindelijk formeel is onderhandeld en ondertekend op 30 oktober. Die opsomming die u me geeft, baart me grote zorgen. U geeft mij echt een wrang gevoel. Eenmaal een mandaat is gegeven, is de soevereiniteit afgegeven. Eenmaal een mandaat geven, betekent dat men iets goedkeurt of niet. De onderhandelingen zijn bezig. U weet ook dat de onderhandelingen de facto stilliggen. Noch Trump, noch Clinton staat te springen, en die technische vergaderingen die de afgelopen maanden hebben plaatsgevonden, dat is een maat voor niets.

Ik ben die documenten inderdaad gaan inkijken, en ik zal die nog gaan inkijken. De transparantie is dat ik ze mag bekijken. Ik mag er echter niet over praten. Ik mag er niet over schrijven. Ik mag niemand er vragen over stellen. Wat een transparantie, wat een verbetering, wat een openheid, wat een draagvlak dat wordt gecreëerd bij de burgers. U zegt: de nieuwe generatie akkoorden, dat is de exclusieve bevoegdheid. Ik ben het absoluut niet met u eens. De nieuwe generatie heeft met inhoud te maken, heeft te maken met garanties voor ons milieu, heeft te maken met een eerlijke verdeling van de meeropbrengsten en vanwaar die meeropbrengsten komen. Het doet er wél toe waar die meeropbrengsten gaan komen en het heeft ook te maken met de vraag hoe die winsten worden verdeeld.

Minister-president, u hebt me niet kunnen geruststellen wat het TTIP betreft. Het mandaat is gegeven. Ik vraag u wel één ding. Aangezien u in de meerderheid zit, gaat u naar die onderhandelingen of vraagt u dat aan de federale onderhandelaars. U doet aan standpuntbepaling. We weten al dat de Amerikanen niet warmlopen voor het ICS. Dat wisten we al: de vertegenwoordiger had al gezegd dat de Amerikanen het ICS niet zien zitten. Hoe kunt u dan echter nog geloofwaardig terugkeren naar het ISDS-instrument, terwijl u net zelf in uw uiteenzetting hebt gezegd dat dat eigenlijk voorbijgestreefd is, dat het ICS het vernieuwde is? Het staat bovendien in uw visienota met betrekking tot Europa. Daarin hebt u het over het vernieuwde ISDS, het ICS. U verwijst ter zake naar het mandaat. Ik zal dat mandaat vandaag voor een laatste keer vergelijken met een huwelijk. Een mandaat is een verloving die je aangaat. In die periode onderhandel je. In een normaal huwelijk heeft dat meer met liefde en karakters te maken, maar laten we er hier even van uitgaan dat je bekijkt of je als partners goed kunt samenwerken. Je bekijkt welke meerwaarde je kunt realiseren, welke regels je tot stand kunt brengen en onder welke voorwaarden je een akkoord kunt sluiten. In een huwelijk gaat het dan over de vraag waar je gaat wonen enzovoort.

Als het niet klopt, als de onderhandelingen niet goed lopen, als het niet klikt, dan is het beter om geen huwelijk te sluiten, minister-president. Ik vraag u met aandrang om mij achteraf niet te komen verwijten – u hebt dat niet gedaan, maar wel verschillende collega's van de meerderheid – dat we in verband met het

CETA geen initiatief hebben genomen, dat is wel gebeurd. We hebben een initiatief genomen en dat werd hier afgeblokt.

De onderhandelingen zijn bezig en TTIP krijgt op deze manier een 'no go'. Door dergelijke akkoorden, op een ouderwetse manier, in verband met een dekoloniaal tijdperk, dat we toen geen vertrouwen hadden in akkoorden zoals met Amerika en Canada, aan te houden, bent u één groep aan het voeden, en dat is de groep van het euroscepticisme. Dan kunt u nog zo geloven in Europa, u kunt voor de handelsakkoorden kiezen die door Europa worden gesteund, maar u gaat misschien – en misschien wilt u dat – met een groter euroscepticisme thuiskomen.

Ik vraag u met aandrang om van de de-factostopzetting van de TTIP-onderhandelingen gebruik te maken om een brief te sturen naar de onderhandelaars, naar de verschillende lidstaten om de onderhandelingen officieel op te schorten, om in dialoog te treden met de middenveldorganisaties en de mensen die hier ernstig bezwaar tegen formuleren, en om te beginnen met nieuwe handelsakkoorden die evenwichtig en fair zijn.

De voorzitter: De heer Vanbesien heeft het woord.

Wouter Vanbesien (Groen): Ik heb twee politieke bedenkingen bij uw uitleg, minister-president. Ten eerste hoorde ik een zeer grote vrijblijvendheid ten opzichte van het effect van het CETA op andere handelsakkoorden, waaronder TTIP. U hebt grote woorden gebruikt: dit is het model, dit is de standaard. Ik heb daaruit begrepen: onder deze lat gaan we niet meer.

Nu hoor ik u zeggen: als we met TTIP hetzelfde kunnen bereiken als met het CETA inzake de tarifaire en de niet-tarifaire afspraken, dan zullen we goed gewerkt hebben. Ik versta: misschien geraken we daar niet. Dat investment court system heeft onze voorkeur, mijn voorkeur, de voorkeur van Europa, maar de Verenigde Staten willen dat eigenlijk niet. Er is dus een enorme vrijblijvendheid ten opzichte van het 'acquis' van dit akkoord dat u bijzonder steunt. Er is geen effect volgens u.

Ten tweede, u zegt dat u wilt stoppen met die gemengde verdragen inzake vrijhandel. Dat is een vermanende vinger naar het Vlaams Parlement. Dat vind ik straf, dat u als nationalist en regionalist het Waals Parlement wilt straffen omdat ze niet kritiekloos meegegaan zijn in een consensus over de manier waarop vrijhandel moet worden georganiseerd.

De voorzitter: De heer De Croo heeft het woord.

Herman De Croo (Open Vld): Voorzitter, ik ben gelukkig dat ik de jurist heb zien spreken in de persoon van de minister-president. 'Chassez le juriste, il revient au naturel.'

Voor wat me getroffen heeft, zou ik twee Latijnse spreuken willen gebruiken. Het deveriaans laat me toe dat aan te halen. 'Obiter dicta' hebt u gezegd, minister-president, en 'bis repetita placet'.

Ik heb een bijkomende beschouwing. Ik vermoed dat wij destijds ten opzichte van het verdrag ter bescherming van de minderheden ook reserves hebben gemaakt, dat wij dat blijkbaar aanhouden. Ik heb nog niet gezien dat dat aan de andere kant wordt gecontesteerd.

Ik stel me vragen, voorzitter. Als het brexitverdrag eraan komt, zou de Commission communautaire commune de Bruxelles (COCOM) ook het vetorecht kunnen invoeren om essentiële elementen van onze structuren aan te halen. Wat doen we dan?

Drie, u hebt gelijk, men kan in de wereld niet onderhandelen als kleine partner, en het wereldhandelsgebeuren is kolossaal met China en India en andere. Ik steun u volledig. De buitenlandse handel is afgestaan – ‘nemo dat quod non habet’: u kunt niet geven wat u niet hebt. Alleen de bescherming van de investeringen behoort tot de ‘gemengdheid’ van onze benadering. We moeten ons daaraan houden.

Als we wispelturigheid als regel nemen, en te allen tijde een aantal overgehevelde bevoegdheden van federaal naar de gewesten en gemeenschappen teruggeeft, dat is ook van bij ons naar Europa, dan is men geen onderhandelaar. Ik ben ervan overtuigd dat een van de grote deuken in onze capaciteit van onderhandelaar als EU het gebrek aan betrouwbaarheid is, die geeft men aan de onderhandelaars of niet. Ik heb een tijdje meegedraaid in onderhandelingen, u ook en de voorzitter ook, als u ‘ja’ zegt aan een onderhandeling en u moet aan de andere gaan vragen of het wel ‘ja’ was, dan onderhandelt u niet lang. Dat is volgens mij nadelig. Ik steun wat u hebt gezegd ter zake.

Ten slotte, om het een beetje ludiek te maken, het is niet de verandering van de pampers die kwaad doet aan de baby.

De voorzitter: Oei, daar moet ik eens over nadenken.

De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Ik ben al uit de luiers, voorzitter, en mijn oudste dochter is pas 20 geworden. *(Hilariteit)*

We hebben de voorbije weken een heel raar schouwspel gezien. Er is jaren onderhandeld, en toen is er hier in het parlement gediscussieerd over de aanvullende verklaring. Toen werd door een van de collega’s in twijfel getrokken of die wel bindend was. Ik vond dat heel raar. Vandaag, nu Waals minister-president Magnette iets besproken heeft – of het onderhandeld is, weet ik niet – blijkt dat wel bindend te zijn. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ik vind het heel bizar dat zulke zaken in twijfel worden getrokken. Ik heb daar heel veel moeite mee, omdat ik vind dat men het debat altijd intellectueel eerlijk moet voeren. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Wat is er gebeurd? Iemand heeft België te kijk gezet, Europa gegijzeld en Canada geschoffeerd. Iemand is in de laatste rechte lijn gewoon compleet uit de bocht gegaan. Heel jammer, heel spijtig. Dat is constitutioneel correct, dat mag, en ik wil daar zelfs geen kanttekening bij maken, maar ik vind dat zeer jammer. Er is bijkomend angst gezaaid en het euroscepticisme heeft daardoor nog eens een mooie scheut bij gekregen omdat men de indruk heeft gewekt dat Europa de mensen aan het bedriegen was, dat er achter de rug van de mensen van alles gebeurde. Nochtans lagen de documenten publiek op tafel, en hebben we niet alleen hier in het parlement maar ook op andere plaatsen het debat duidelijk gevoerd en hebben we aangetoond dat er veel garanties in zitten op het vlak van klimaat, leefmilieu, volksgezondheid en arbeidsomstandigheden. Heel veel punten liggen vast in verdragsrechtelijke teksten. En toch doet men alsof dat allemaal niet waar is.

Ik vind dat de politiek, de diplomatie, het publieke debat een heel grote knauw hebben gekregen. Ik hoop dat dergelijke zaken zich niet te vaak meer voordoen. Als men dan denkt dat de mensen die deze show hebben opgevoerd, daarvoor applaus verdienen, dan eindigt voor mij het debat.

Goed, we kunnen vooruit kijken. Met een beetje zin voor dramatiek zijn een aantal zaken een aantal dagen uitgesteld. We kunnen nu vooruit. We waren met de

commissie Brussel in Canada, en we hebben daar natuurlijk ook gesproken over het CETA. We hebben daar de kans gehad met een aantal juristen te spreken over onder andere arbitrage. We hebben geluisterd naar de betekenis daarvan en de impact voor Canada. Canada zit ook in de North American Free Trade Agreement (NAFTA). De impact van de arbitrage bleek zo klein, de schadevergoedingen zijn zo bijkomstig.

Waarom hadden Canada en de Verenigde Staten zo'n behoefte aan zulke regels? In Canada kan een provincie blijkbaar een bedrijf nationaliseren, in Europa kan dat niet, wij hebben daarvoor een protocol bij het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Er was een Amerikaans bedrijf en dat had enkele mensen ontslagen. Die Canadese provincie was daar zo boos over dat ze dat bedrijf zonder boe of bah gewoon heeft genationaliseerd.

Daar is in Canada blijkbaar niets tegen te doen. Voor mij, als Europeaan, is dat heel raar. Ik ben met een andere juridische traditie opgegroeid. Maar in Canada kan dat blijkbaar wel. En dus zeggen de Amerikanen: 'Voor ons is het zeer nuttig dat we op dat moment naar een arbitrage kunnen stappen.' Ik vond dat heel raar. Ik heb daar veel bijgeleerd, ook over die gigantische claims. We hadden het moeten opnemen en in de commissie laten afspeelen. Het werd door die academici heel erg tot de juiste proporties herleid.

Voor mij is dat systeem van arbitrage niet nodig. Wij hebben goede rechtbanken, net zoals Canada. We zitten met een lange traditie van handelsverdragen, waarin alles een plaats heeft. Er is een stap gezet om naar het ICS te gaan. We hebben in dit parlement ook gezegd dat dat een positieve stap is. Is dat zonder arbitrage, dan is dat voor mij oké. Maar als dat de prijs is die je moet betalen, met alle garanties die daarin zitten, rond deontologie, onafhankelijkheid enzovoort van die rechters, dan denk ik dat dit de waarde van het verdrag niet zal ondermijnen.

Het is goed dat er veel debat is gevoerd. Ik hoop dat iedereen in de toekomst de moeite zal doen om de teksten zo goed mogelijk te begrijpen. Ik hoop dat we het debat op een goede manier kunnen voeren en niet op basis van verdachtmakingen, verwijten, mystificaties. We verdienen beter.

Ik ga ervan uit dat we een evolutie kennen wat het TTIP betreft, dat er verbeteringen zijn gebeurd algemeen aan handelsverdragen en investeringsbeschermingsverdragen. Het CETA wordt terecht het verdrag van een nieuwe generatie genoemd. Alle lidstaten zullen in de toekomst moeten stemmen over het TTIP. Zover zijn we echter nog lang niet, want er moet nog heel wat worden onderhandeld als het er ooit komt. Maar ik kan mij niet van de indruk ontdoen dat het CETA dan mee de norm zal bepalen voor een aantal punten rond het TTIP. Als wij dat in België, Vlaanderen en Wallonië niet doen, zullen andere landen dat doen. Er is een verschil. Het TTIP zal beïnvloed worden door de evolutie die het CETA nu heeft doorgemaakt en de evolutie die we allemaal hebben ingezet op het vlak van handelsverdragen.

De vraag of er een impact zal zijn, was terecht. Wat mij betreft, zal er een impact zijn. Je kunt niet doen alsof de CETA-norm die nu gezet is, geen impact zal hebben op toekomstige verdragen. Hoe die er juist zal uitzien, weten we niet. Het CETA en het TTIP gaan om andere landen. Er zullen verschillen zijn. Het ene zal geen carbonkopie, geen doorslag zijn van het andere, maar er zal een impact zijn. Daar ben ik zeker van.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Turan, ten eerste, u moet mijn woorden niet verdraaien. Ik heb geen enkel probleem met het democratisch gegeven. Ik heb het recht van Wallonië verdedigd om zijn stem te laten gelden, om parlementaire debatten, eender welke inspraakprocedure te organiseren, akkoord of niet akkoord te gaan. Alleen heb ik wel gezegd dat ze rijkelijk laat zijn.

Ze zijn wakker geschoten op het moment dat het verdrag af was. Er is alleen nog geïnterpreteerd. De heer De Croo heeft het in het Latijn gezegd. Ik hoop dat u hebt begrepen wat hij bedoelde. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ik heb er geen enkel probleem mee. Het is de taak van het parlement. Het debat wordt ook hier gevoerd. Er zijn dertig onderhandelingsrondes gevoerd, met per ronde telkens verschillende intrafederale besprekingen, onderhandelingsrondes, waarbij je steeds attent moet zijn. Als je helemaal op het einde, als het verdrag af is, wakker schiet en zegt: 'We willen nog wijzigen', dan weet je op voorhand dat dit niet meer kan.

Ten tweede, ik heb de indruk dat u met betrekking tot de regelgeving de verkeerde tekst hebt geciteerd. Verklaring 37, littera C zegt: "In de verklaring van de raad en de lidstaten betreffende de besluiten van het Gemengd Comité van het CETA met betrekking tot samenwerking inzake regelgeving op gebieden die onder de bevoegdheid van de lidstaten vallen, wordt bevestigd dat dergelijke beslissingen door de raad en de lidstaten bij consensus moeten worden genomen. In dit verband geven de regeringen van de deelentiteiten aan dat zij voornemens zijn om voor aangelegenheden die onder hun uitsluitende of gedeeltelijke bevoegdheid vallen binnen het Belgische grondwettelijke stelsel voor iedere samenwerking inzake regelgeving de voorafgaande instemming van hun parlementen vragen" – dat is heel correct: alle decreten komen hier, alle samenwerkingen op dat vlak moeten worden goedgekeurd door het parlement – "en vervolgens", dat hebt u verkeerd geciteerd, "melding te maken van een eventueel regelgevingsbesluit dat uit die samenwerking zou voortvloeien."

Dat wordt niet voorgelegd aan het parlement. Er wordt melding van gemaakt. Dat is de regel in de scheiding der machten. Het parlement keurt de wetten goed, de regering keurt de besluiten goed en maakt daarvan melding. Ik had de indruk dat u een andere tekst aan het citeren was. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Ten derde, collega's, kan ik het niet genoeg herhalen. In het verdrag over de werking van de Europese Unie, artikel 3, door u allen goedgekeurd, staat dat het gemeenschappelijk handelsbeleid een Europese bevoegdheid is. Dat is nu eenmaal zo. U hebt dat mee goedgekeurd.

Ten vierde, ik weet dat u het lastig hebt, nu ook minister Magnette zegt dat dit verdrag de standaard, de norm is geworden en dat we dus met andere woorden een heel goed CETA-verdrag hebben. Daarom verlegt u het nu naar het verdrag over TTIP. Maar laat ons bij de les blijven: dit verdrag is een goed verdrag. Ik hoop dat het zal worden geratificeerd.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp·a): Ik was helemaal niet van plan om te reageren, aangezien ik daarnet al uitvoerig het woord heb gevoerd.

Minister-president, mijn vraag gaat ook over het TTIP. U zegt dat het een minimumstandaard is voor de toekomst en dat het een voorbeeld is voor de anderen. Mijn vraag en ook die van de heer Vanbesien is: wat nu met toekomstige verdragen zoals het TTIP? U moet nu niet zeggen dat ik mij ongemakkelijk voel door het CETA. Nee, ik blijf bij mijn standpunt wat betreft het CETA en het TTIP.

Ik geef u één ding mee, minister-president. U mag van mij intra-Belgisch naar die onderhandelingen, die trouwens de facto zijn stopgezet, collega's. Wij hebben het moeilijk met de voorkeursbehandeling wat betreft de regelgevende samenwerking en die arbitrage, het ICS. Er zijn daar problemen. We kaarten het nú aan.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.